

dotyky slovenské

ročník XIV číslo 5 máj 2009

cena: 18 Kč/0,6 €

Prvá prezidentská obhajoba

(str. 5)

Začali Slovákovic!

(str. 6)

Karika TURISTI dorazili

(str. 8 - 9)

Kovačovský s Niklom ukázali ateliér

(str. 24)

Andrea Kerestešová

si umyla obrazovku pre seba

PAVOL HOROV

POÉZIA KRUTÉHO ČERENIA

V druhej polovici mája tohto roku si pripomínáme nedožitú 95. výročie narodenia popredného slovenského básnika a prekladateľa Pavla Horova, vlastným menom Pavla Horovčáka (25. 5. 1914 Bánovce nad Ondavou – 29. 9. 1975 Bratislava), ktorého život a tvorba úzko súvisia s východoslovenským regiónom.

Narodil sa v rodine roľníka, ktorý v roku 1914 narukoval a padol na srbskom fronte. Po absolvovaní gymnázia v Michalovciach, v rokoch 1934-35 študoval na učiteľskej akadémii v Bratislave. V rokoch 1935-45 pôsobil ako učiteľ v Čani a v Michalovciach. V rokoch 1945-51 bol vedúcim slovesného odboru a potom riaditeľom Československého rozhlasu v Košiciach. V roku 1951 sa presťahoval do Bratislavy, kde bol postupne šéfredaktorom vydavateľstva Slovenský spisovateľ, tajomníkom Zväzu slovenských spisovateľov, riaditeľom vydavateľstva Slovenský spisovateľ a pracovníkom Slovenského ústredia knižnej kultúry.

Od roku 1964 sa venoval iba literatúre. Od polovice 30-tych rokov sa jeho básne začali objavovať v ústredných časopisoch, najmä v Eláne a v Slovenských smeroch. V prvotinách, hlavne vo výbere „Poézia 2004“, sa vyrovnáva s rozličnými literárnymi prudeniami. V debute „Zradné vody spodné“ (1940) sa otvára podnetom poetizmu a surrealizmu, respektíve nadrealizmu, a impulzom poézie o generáciu starších, Ladislava Novomeského, ale aj V. Beniaka a E. B. Lukáča. Do básnikovho poetického sna vstúpili aj surrealistické obrazy vojnovnej deštrukcie. V druhej časti zbierky reagoval na udalosti v Španielsku, na krízové chvíle v situácii štátu a národa i nástup fašizmu. Obraz vojnovnej dehumanizácie človeka a sveta vystupňoval v zbierke „Nioba matka naša (1942). Najcennejšia je v nej rovnomená skladba s vizionárskou snovo-halucinačnou surrealistickou obraznosťou, s mučivou analytickosťou a s voľným veršom poeticko-surrealistickej proveniencie. V sonetovom cykle „Nápisy na hroby“, ktorý tvorí druhú časť zbierky, autor kladie dôraz na tichú meditáciu. V diele „Návraty“ (1944) s cyklickými skladbami „Návraty“ a „Zemplínske variácie“ sa básnik, hľadajúci uprostred vojnovnej deštrukcie životnej istoty, obracia k hodnotám domova, k rodnému kraju a k matke. Kniha „Defilé“

(1947) prináša cyklickú skladbu „Panta rei“, časovo lokalizovanú bezprostredne pred skončenie vojny a cyklus „Päť minút po vojne“, zachytávajúci prežívanie prvých povojnových dní. K poézii s vojnovou tematikou sa Pavol Horov vrátil v skladbe „Balada o sne“ (1960, v podstate vznikla už v roku 1950). Vzťahuje sa k fašistickej masacre v obci Tokajik.

V prvom tvorivom období Horov spoluvytváral prúd demokratickej kultúry. Mal blízko k pozícii kresťanského humanizmu. Novou etapou v jeho vývine sú zbierky „Moje poludnie“ (1952) a „Slnce nad nami“ (1954). Na jednej strane rozvíja líniu subjektívnej lyriky s existenciálnou problematikou, poéziu „krutého čerenia“, autentickej analytickosti, dramatickej rozpornosti, bolestivého prežívania plynutia času individuálneho ľudského bytia, zápasu so smútkami a s pocitom životného tragizmu, na druhej strane v súvislosti s osvojením si socialistického spoločensko-politického projektu, v ktorom videl črtajúce sa sociálne oslobodenie širokých vrstiev. Ako básnik doplatil na spätosť s dobovou ideológiou a na príležitosť. K Horovým umeleckým vrcholom patrí skladba „Vysoké nebo letné“ (1960). Kniha, inšpirovaná matkinou smrťou, je paradoxne textom najväčšej vyrovnanosti na rozlohe autorovej tvorby. Verše zjemeného výrazu sú preniknuté porozumením, nehovú k človeku, k ľuďom a k priestoru domova. V zbierke „Koráby z Janova“ (1966) sa už hlási Horova neskorá poézia životnej jesene. Nové prvky vytvoril z pobytu v Taliansku. Cyklickou básňou sa znovu prihlásil k Ladislavovi Novomeskému. Tu, ale v znásobenej miere v „Ponornej rieke“ (1972) a v posmrtno vydaných knihách „Asonancie“ (1976) a „Z posledných“ (1977), dominuje prežívanie privátneho času. Je to poézia lásky a prisatosti k životu, písaná často v krízových situáciách nebezpečenstva smrti. Ako prekladateľ sa sústavnejšie venoval poľskej poézii (L. Staff, J. Przyboš, M. Jachimowicz, M. Jastrun, J. Iwaszkiewicz a iní) a bulharskej (E. Bagrjana, N. J. Vapcarov a ďalší). Pozoruhodné sú jeho prebásnenia štvorverší. Z ruskej lyriky prekladal Sergeja Jesenina.

Horovo dielo dopĺňajú pokusy o prózu z vojnových čias, rozhlasové fejtóny a besednice, články, prejavy, prednášky, recenzie a rozhovory. Výber z nich vyšiel v troch zväzkoch spisov: „Kruté prebudenie“ (1972), „V čerení času“ (1973) a „Torzá“ (1978).

Anna Papiežová

Držím v rukách knihu Viery Groznerovej „Symetrie života“ a rozmyšľam, ako je to dávno, čo som prvýkrát stretla túto príjemnú a peknú ženu, Židovku pochádzajúcu zo Slovenska, ktorá ako šestnásťročná emigrovala do Izraela. Je to dávno, bolo to ešte pred rozdelením Česko-Slovenska. Robila vtedy v Prahe módnú návrhárku a rekonštruovala krásny byt pod strechou domu, v ktorom už roky sídli aj náš klub, takže sa stále stretávame – aspoň na schodoch. Vieme o sebe i keď nemilosrdný čas priveľmi nedovoľuje dlhšie stretnutia. Nemyslím si, že akokoľvek preháňam, keď poviem, že som Vieru Groznerovú vždy veľmi obdivovala a hlboko si ju vážila. S rešpektom som sa dívala, s akou odhodlanosťou, elánom a hlavne plným nasadením sa vrhala do akejkoľvek práce, robila som s ňou niekoľko rozhovorov i sme sa veľakrát rozprávali „len tak“, pri káve, takže som vedela, že to v živote nemala nikdy ľahké a jednoduché. Považovala som jej ráznosť a nekompromisnosť za známku tvrdosti, ktorej sa musela počas svojho života naučiť. Obdivovala som jej podnikateľskú razantnosť, ktorú sme tu my nemali. Dnes už po niekoľko raz čítam knihu, ktorá popisuje nielen jej osudy a osudy jej rodiny, ale aj city, vášne a nešťastia veľmi krehkej duše, ktorá až s neuveriteľnou nehou hovorí najmä o vzťahu dvoch ľudí. O svojom manželstve. Čítam to a zrazu viem, že hovorí z duše celej mojej generácie, hovorí o pocitoch, ktoré sú nám

tak veľmi povedomé, o víroch osudu, ktoré aj nami neraz riadne zakrútili. Čítam túto knihu s akousi nenásytnosťou a pociťujem k jej autorky čoraz väčšiu blízkosť a spätosť.

Knihu náš klub už prezentoval aj na Dňoch slovenského zahraničia v Izraeli, dokonca aj akosi symbolicky i v samotnom Yad Vashem. Nemala vlastne vtedy ešte ani knižnú podobu, bol to len zviazaný rukopis, ktorý pani Vierka darovala k šesťdesiatinám svojmu manželovi.

Na prebale knihy, ktorú jej do češtiny pomohol sformulovať známy textár Pavel Cmíral, a ktorú vydala Mladá fronta, sa dočítate, že sa Viera Groznerová narodila v Žiline ako tretia dcéra Jána a Edity Mahrerových. Jej rodičia zázrakom prežili holokaust, ale v päťdesiatych rokoch sa na základe udania ocitli vo väzení. Detstvo Viera prežila v Rajci s babkou a sestrami. V roku 1967 odišla so sestrou do Západného Nemecka na prázdniny, kde strýko obom vybavil emigráciu do Izraela. Krátky čas strávila v kibuci, potom sa usadila v Haife, kde študovala gymnázium. Po ňom rok pracovala v Londýne, kde sa učila jazyk. Keď sa vrátila do Izraela, stretla Jindřicha Groznera, emigranta z Čiech, za ktorého sa vydala a má už dnes dve dospelé deti. Do Československa sa vrátila po dvadsiatich dvoch rokoch – hneď v decembri 1989. A vlastne s prestávkami zostala dodnes žiť a pracovať v Prahe...

Nada Vokušová

SYMETRIE ŽIVOTA

(ÚRYVOK)

„Jednej s lidmi, jako by už byli takovými, jakými by měli být, a pomůžeš jim stát se takovými, jakými jsou schopni se stát.“

(J. W. Goethe)

V tu zimu napadla spousta sněhu, dálnice byly zaváté a k našemu srubu jsme se prodírali závějemi. Chvillemi jsem se cítila jako ve filmu o doktoru Živagovi a ten pocit zesílil, když jsme pak jeli nočním vlakem do Varšavy, kde měl Jindra podepsat smlouvu na novou, zajímavou práci. Po dvou pro něho ztracených letech. Motala jsem se po varšavském Starém městě, ve starožitnictví jsem našla pár kousků do své sbírky foxteriérů, a po večeri jsme jeli zpátky do Žiliny.

Za pár dní byly Vánoce a naplánovali jsme si, že je strávíme s přáteli. Moje výrazně barevné interiéry srubu dokonale ladily s bělobou zasněžené krajiny a celek působil velmi harmonicky. Do mého nitra vnášel tolik potřebný klid a pocit dobře vykonané práce. Byla jsem pevně rozhodnuta vrátit se k samostatné činnosti. Velice jsem přivítala nabídku na vytvoření interiéru bytu a penzionu v historické části Bratislavy a letní rezidence v Chorvatsku. Zakázka mě začala vracet do starého tempa.

Střídaly se pravidelné pracovní cesty do slovenské metropole a na prosluněný jih.

Toho roku jsem cestovala častěji a jedna z cest do Izraele měla punc vyjímečnosti. Doprovázeli jsme budoucího premié-

ra České republiky, pana Mirka Topolánka s manželkou. Procestovali jsme s nimi celý Izrael. U Mrtvého moře jsem marně upozorňovala na jeho záludnost, pan Topolánek na oplátku upozornil mne, že už jsem mu to připomněla pětkrát a jako paličatý kluk do moře skočil. Pofouchle jsem jedním okem pozorovala, jak se pomalu vytrácí hledat sladkou vodu, aby si vymyl oči. Nedávno jsem v tisku zahlédla Topolánkovy výroky k jeho oficiální návštěvě Izraele. Moje země má v českém premiérovi nového přítele.

Práce na nové zakázce mi pomáhala získat odstup od deprimujícího vztahu s Jindrou. Docházela jsem k poznání, že člověk má nejdůležitější vztah sám se sebou. A dělala jsem všechno pro to, abych měla jasno alespoň v něm, ve vztahu, z něhož se žádný člověk nemůže vyvázat. Dařilo se nabrat dost sil, abych ve svém neutěšeném období mohla poskytnout pomoc sestře Táně. Odletěli jsme za ní do New Yorku. Na 71. Východní ulici jsem vyhledala Ruth... Znovu po letech jsem do sebe vstřebávala to familiární ticho, mlčky jsme se na sebe usmívaly. Nechala jsem volně kutálet slzy po tváři, nemusela jsem skrývat nic ze svých pocitů.

Ruth se hrdinsky snažila držet přísných pravidel etikety terapeutů a nedat emoce najevo. Tentokrát jsem proti tobě ve výhodě, říkála jsem si v duchu s lehkou škodolibostí. Dívaly jsme se na sebe: dvě ženy, které spolu ušly dlouhou cestu. Neseděla tu proti sobě terapeutka a klientka, ale dva lidé, kteří po jistou dobu společně „žili“ jeden život. Ten můj. O Ruthině životě jsem se nikdy nic nedozvěděla. Nikdy o sobě nemluvila. Ale při téhle naší schůzce přece jen začala bourat zdi.

Odbourávala je upřímně, ale byla si dobře vědoma toho, že přesně ví, kam až si

může dovolit zajít. Stýskalo se nám oběma po tom starém pokoji, kde ona začínala svou úspěšnou kariéru, nikdy tam nepronikalo suché jeruzalémské horko a čas se dokázal zastavit. Snažila jsem se pozvolna, promyšleně vyprávět jen to důležité, co se za těch posledních pět let stalo. Při tom mi v zádech v hlavě tikaly hodiny – tady v New Yorku se u Ruth čas nezastavil, a tak jsem si maximálně užívala každé sekundy. Paradoxně mi to připomnělo mou touhu nepromarnit ani okamžik z ukradeného času, který jsem trávila s Idem. Očekávala jsem moudrá řešení, ale Ruth mě jen utvrzovala v těch mých, k nimž jsem dospěla sama. Nesmírně jsem ji v těch posledních letech postrádala. V závěru návštěvy mi řekla: „To všechno, co jsi prožila, mohlo být mnohem těžší. Když se teď rozhodneš táhnout ten těžký náklad za sebou, udržíš rodinu. A v případě, že necháš stát vůz uprostřed cesty, máš dnes samu sebe a to je nejdůležitější. Přišla jsi ke mně hledat své desatero a já ti jen nastavila zrcadlo. Zbytek už jsi udělala sama. Většinu života jsi zatím strávila v zázemí, které ti poskytli Jindra. Snad někdy bylo jen iluzí, ale bez něj jsi neuměla být. Teď přišel čas, kdy začal hledat sám sebe on. A to je ta symetrie, symetrie života.“ A pak mi v krásné hebrejštině řekla „Lechi betov“. Choď v dobrom. V kavárně na rohu 71. ulice jsem se srdceryvně rozvzlykala.

Přistoupil ke mně rozpačitý číšník a lehce se naklonil, snad si nebyl jistý, zda dobře porozumí vzlyky přerývané objednávkou. „Jednu absolut vodku prosím,“ usmála jsem se přes slzy a vzpomněla si na Igorova slova. To je zaručená první pomoc.

Nový klid jsem nacházela při psaní. Vzpomínky jsem skládala v mém srubovém domě. Diktovala jsem text, a dělalo mi

dobře, že silné kmeny stromů, ze kterých jsem dala srub stavět a které dlouhé desítky let rostly v okolních lesích, poslouchaly, jak pokračoval a kudy se ubíral život, začínající v jejich rajecké dolině, v domě, jehož čtyřsetleté kameny dnes už jen zkrášlují zahradu za modrobílým domem. Byla jsem si vědoma toho, že pár svých přátel irituji rozhodnutím psát knihu bez patřičného vzdělání. Ale bez něj jsem budovala podkroví a stavěla choreografie svých módních přehlídek, dekorovala byty a hotelové pokoje. Bez vzdělání jsem svůj osud lemovala interiéry. Nedělala jsem v životě nic víc a nic jiného, než to, čím jsem kdysi na zanedbaném dvoře vyplňovala dětskou samotu. Zbývalo mi jediné. Dovyprávět svůj příběh. Podzim života řeší každý po svém. Ti, kteří cítí, že žít nestihli, rychle a bezohledně život dohánějí. Jiní, ti opatrnější, ho často žijí i dožívají přes zkušenosti svých přátel. Já dávám důraz na souhrn posledních roků. Bolely tak intenzivně a zastihly mne tak nepřipravenou... Bolí i dnes, ale už se nepotácím rezignovaná a dezorientovaná. V duchu slyším, jak mi Ruth kdysi před lety vysvětlovala nenahraditelnou krásu vztahu s dětmi. Tehdy jsem nerozuměla, nedokázala se vcítit. Dnes to konečně přichází. Je to křehké, citlivé, ale naplno vnímám tu nezaměnitelnou sílu neznámého údolí. Děsí mne představa, že stačilo málo, a byla bych o to přišla...

A práce, tvorba, ten úžasný dar, také potřeboval svůj čas k odhalení. Dnes tedy rekapituluju jaro a léto a pomalu, ležérně se připravuji na svůj podzim.

Jom Kipur 2007

Dávám Jindrovi přečíst pár kapitol z mé knihy. Vidím, že si potají utírá slzy. Když se vrátí ze služební cesty, na stole stojí nový parfém Moschino, krásná barevná lahvička se zátkou a slovy I LOVE YOU...

Že by?

Říjen 2007

Neonacisti v Praze dostali od soudu povolení pochodovat přes židovské město v den výročí Křišťálové noci.

To se musí zastavit!!!

Říjen 2007

Zvoní mobil, volá Tal. Je na víkend v Paříži.

Diktuji mu seznam delikates, které se dají koupit jenom ve Francii.

Foie gras, marrons glacés.

Jindra bude za pár dní slavit šedesátku. Je třeba dat dohromady jídelní lístek a rodinu...

EPILOG

„Život je to, co se nám děje v čase, kdy máme úplně jiné plány.“ (Betty Talmadge)

Panuje tu naprosté ticho. Jediný zvuk způsobil padající okvětní plátek tulipánu na stole, také hodiny tikají hlasitě, mnohem hlasitěji, než se na takovém místě patří. U nohou mi sedí moje nejmilejší foxteriérská společnost: Pupa a Soded.

Jen těžko se mi píše o každodenním izraelském životě právě teď a právě odtud. Slušelo by se... Izrael zítra oslaví šedesáté výročí svého vzniku. Mám stále v živé paměti jiné výročí, to dvacáté. Tehdy Jindra patřil do velké skupiny mých titelů, nic víc a nic méně. Pozval mne do Jeruzaléma na vojenskou přehlídku, měl lístky na tribunu, pochodu se účastnil jeho bratr, můj budoucí švagr. Před odjezdem ztropila Lili hysterickou scénu:

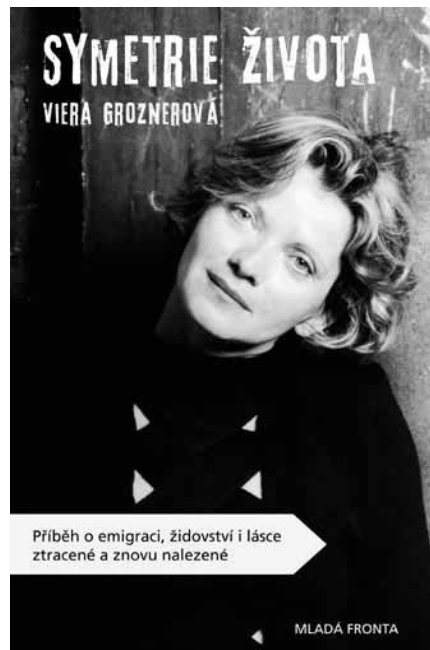
„Je to nebezpečné, nemusíš u toho být!“

Panovaly obavy z teroristických útoků. Arabský svět necelý rok po sjednocení Jeruzaléma zuřil nad izraelskou opovázlivostí uspořádat tak velkou oslavu. Jediný možný způsob, jak získat Lilin souhlas, znamenalo, vzít ji s sebou také.

„Když se ti něco stane, budu aspoň s tebou.“

V ranních jeruzalémských hodinách se odvíjela nezapomenutelná podívaná, demonstrace síly, sebevědomí, odvahy, ukřištěných zbraní. Téměř jako scéna ze starého Říma po vítězné bitvě... Aspoň tak to cítím dnes.

Stát byl tak velice mladý, nedospělý, choval se úměrně svému věku. Dneska prochází krizovým obdobím středního věku a já se o něj moc bojím...

Když jsme se z Jeruzaléma vrátili, vyrazila jsem po krátkém odpočinku s jinou partou do ulic Haify a tančila až do ranních hodin na hlavní třídě. Takový kdysi byl jeden Den nezávislosti Izraele. Tanec v ulicích trochu připomíná jihoamerický karneval, stala se z něj tradice z dob, kdy ještě nebyl běžně v každé domácnosti rozhlasový přijímač. Lidé v Tel Avivu stáli tehdy na ulicích, a od úst k ústům se nesla radostná zpráva: Byl vyhlášený stát, Stát Izrael!

Po dvoutisíciletém vyhnání jsme jako jedna ze všech starých civilizací zpátky, na tom samém, problematickém kousíčku země. Je vůbec možné nebýt hrdý? Stálo to hodně životů, mír je v nedohlednu. Izrael si své padlé připomíná vždy den před oslavami, v tento Den smutku se navštěvují hroby. I moje děti bohužel už chodí položit kamínky na poslední místo svých padlých vrstevníků.

Když se na to rozlítostněná dívám, vždycky si vybavím říjnovou válku. Talovi ještě nebyl ani měsíc, po nocích jsem k němu vstávala, a vždycky si myslela to samé: Ty už vyrosteš do jistého míru, ještě že jsi teď tak maličký, chlapečku můj.

Jestli může mít člověk téměř hmatatelný cit k zemi, k půdě, kamenům, hustému, solí prosycenému vzduchu, jestli je to vůbec možné, tak já ho mám.

Poslední roky jsem tam stále mňí a mňí. Tak jako v každé platonické lásce, i v této mojí je spousta touhy, stesku, snů, idealismu. Je to mnohem lehčí než každodenní konfrontace s izraelským životem. Neutekla jsem ale před jeho realitou, i když opravdu nebyla lehká, protože jsem nikdy v životě nevyhledávala „snadné a lehké“. Z dnešního pohledu, z místa, kde stojím, vím, že jsem se do Prahy zatoulala, potřebovala jsem v sobě dořešit ten rychlý a neplánovaný odchod v šedesátém sedmém roce.

Je mi tu dobře, město bylo ke mně od samého začátku mimořádně štědré a velkorysé, jenom ty poslední roky znějí poněkud jako slova v písni oblíbeného izraelského šansoniéra: *Odejdu do jiného města, v tomto už láska vymřela. Promiň, Praho, to není tvoje vina, neber si to osobně.*

Lásku k Izraeli, i tu neméně velkou, i když jinou, k Praze, popisují paradoxně ve srubovém domě. Původně jsem ho stavěla proto, abych v něm mohla psát. Teď je krásné, chladné jaro, v zahradě se snaží na sebe upozornit spousta pestrobarevných květin, které přežily moje první pěstitelské pokusy.

Přede mnou se rozprostírá slovenská krajina v jarní krásě. Hluboko v duši však vím, že kráska a láska se na tomto místě nepotkaly...

7. května 2008

Ján Francisci Rimavský, legendárny najkrajší slovenský dobrovoľník meruôsmeho roku, je predovšetkým kľúčová osobnosť dejín slovenského národného predrevolučného i porevolučného obdobia 19. storočia. Mnohostranne činný – básnik, publicista, redaktor, prekladateľ, zberateľ ľudovej slovenskosti, vydavateľ, pedagóg a organizátor mládeže, politik, Spiritus movens takmer všetkých národných pohybov, organizácií a podujatí, neúnavný svojou aktivitou. Presadil sa vo všetkých miestach účinkovania – v Bratislave, Levoči, Prešove, Budapešti, Liptovskom Mikuláši, v Martine. Všade tam, kde išlo o slovenskú vec, o záujmy národa.

Narodil sa 1. júna 1822 v Hnúšti, zomrel 7. marca 1905 v Martine.

Pochádzal z remeselníckej rodiny. Ako päťročný začal chodiť do školy v Hnúšti, v rokoch 1830-34 študoval v Ožďanoch. Pokračoval na evanjelickom lýceu v Levoči. V septembri 1839 prešiel na štúdiá do Bratislavy. Na bratislavskom lýceu našiel študentskú spoločnosť pretvorenú na Ústav reči a literatúry, družné prostredie na čele s Ludovíkom Štúrom s rozvíjajúcou sa tvorivou činnosťou literárnou i zberateľskou. V roku 1843 zložil kandidátsku skúšku, ale ostal v Bratislave pri Ludovítovi Štúrovi. Po odstránení Štúra z katedry v Bratislave organizuje Francisci odchod štúrovcov do Levoče, kde sa stal námestníkom prof. M. Hlaváčka na katedre reči a literatúry. Organizátor a predseda Jednoty mládeže slovenskej pri školách ev. a. v. v Uhrách, vrcholnej organizácie slovenskej študujúcej mládeže. Od roku 1844 člen Tatrinu. V rokoch 1845-47 študoval právo na kolégiu v Prešove. Po štúdiách bol krátko zamestnaný u podžupana Fayho. Revolučné udalosti roku 1848 prežíval veľmi intenzívne - aktívne sa podieľal na formovaní Liptovských žiadostí i mikulášskych „Žiadostí slovenského národa“. Bol prívržencom ozbrojeného odporu proti peštianskej vláde.

Po revolúcii zastával mnohé úradnícke funkcie vo Zvolenskej župe, v Debrecíne, Oradei. Po októbromom diplome 1860 aktivizuje politický i kultúrny život na Slovensku. V 1861 začal vydávať Pešťbudínske vedomosti. V júni 1861 organizuje v Martine „memorandové“ národné zhromaždenie. Jeho požiadavky predkladá uhorskému snemu a po ich nezdare spolu s biskupom Moyzesom v decembri 1861 cisárovi Františkovi Jozefovi. Stal sa predsedom Stáleho národného výboru a predsedom prípravného výboru Matice slovenskej, utvoreniu ktorej pripisoval mimoriadny význam. Bol zvolený za jej doživotného čestného podpredsedu. Aj po jej zrušení sa viackrát usiloval o jej obnovenie a o návrat matičných zbierok. V rokoch 1864-65 stal sa hlavným županom Liptovskej stolice. Takmer tridsať rokov bol správcom Kníhtlačiarkeho účastinárskeho spolku v Martine, organizátorom slovenského peňažníctva, podporoval zakladanie vzájomných pokladníc, sporiteľní, úverových družstiev, hospodárskych a priemyselných spolkov a účastinárskych podnikov. Politicky sa orientoval na cisársku Viedeň, usiloval sa aj o rozširovanie spolupráce s inými národnosťami v monarchii, najmä s Čechmi. Francisci je autorom dvoch memoárových próz „Vlastný životopis“ a „Črty z doby Moyzesovej“. Začal ich písať ako sedemdesiatročný a uložil do nich spomienky na mladé a mužné roky videné a ponímané pohľadom a umom starca. Bilancoval v nich úsilie štúrovskej generácie. Vo „Vlastnom životopise“ podal udalosti zhruba tridsiatich rokov 1822-1852. „Črty z doby Moyzesovej“ sú pohľadom na udalosti matičných rokov. Nejde len o osobné pamäti na uvedené časy a deje, ale do textu včlenil aj obsiahlejšie historické a politické úvahy o formovaní národného hnutia a tým práce dostali historiografický charakter.

Vojtech Čelko

JÁN FRANCISCI RIMAVSKÝ VLASNÝ ŽIVOTOPIS. ČRTY Z DOBY MOYZESOVEJ

(ÚRYVOK)

Chovanci prešporského slovenského Ústavu veľkú službu národu slovenskému preukazovali tým, že v prázdninách či v letných, či sviatkových ustrojovali divadelné predstavenia. Tieto divadelné predstavenia a prípravy k nim podávali nielen nevinnú a príjemnú zábavu, ale aj nezávadnú príležitosť kriesiť národné povedomie, rozširovať ho a obodrovať. Za mojich žiackych časov v Prešporke hral som štyri razy divadlo, predstavujúc na Myjave v „Divotvornom klubúku“ poľovníka Karla, tiež na Myjave v „Beňovskom“ kozáka Štepanova, v Sobotišti v smutnohre Raupachovej „Izidor a Oľga“ Izidora a v Liptovskom Sv. Mikuláši tiež tú istú úlohu.

V prázdninách 1842, idúc do Mikuláša, mali sme tiež predstaviť v Trenčíne smutnohru „Izidor a Oľga“. Mestský kapitán, neznám, kto bol, bol nám už dal dovolenie a sľub prepustiť nám všetky divadelné prístroje, ktoré boli vystavené v ktoromsi hostinci, i hostinský nám bol

sľúbil prepustiť dvoranu. Ale keď sme k príprave prikrôčiť chceli a u mestského kapitána sme sa predstavili, s poľutovaním nám povedal, že sľúbené dovolenie odvolať je prinútený a divadelné prípravy nám neprepustí, keďže niektorí páni za peniaze ponajímali rozpustilých a surových ľudí, aby nám v divadelnom predstavení prekážali a ho nemožným urobili, a on – mestský kapitán, že nemôže dopustiť, aby sa pokoj a poriadok možnými výtržnosťami narušili. I hostinský odvolal prisľúbené dvorany. Hlavným štváčom a zúrivcom bol akýsi zeman Décsy.

Činné zúčastnenie sa na divadelných predstaveniach malo na mňa, na môj celý život vplývajúci blahodarný účinok. Ten účinok záležal za jedno v tom, že pri tých príležitostiach priučil som sa slušnejšiemu a obratnejšiemu obcovaniu s mužskými i so ženskými; za druhé že som sa oboznámil so spanilomyseľnou a horlivou národovkyňou slovenskou Annou Jurkovičovou, dcérou vrúcne-

ho a horlivého slovenského národovca Samuela Jurkoviča, evanjelického učiteľa v Sobotišti. Anna Jurkovičová pozdeshšie stala sa manželkou Jozefa Miloslava Hurbana. Moja známosť s ňou bola síce taká, akú menovať zvyklí študentskou známosťou, ale možno by k doživotnej trvácnosti bola viedla, keby ja nebol vedel hranicu zachovať a keby nebol i ústne i písomne otcovi vyslovil, že ja som sa posvätil práci národa tam, vtedy a takej, kde, kedy a k akej ma povinnosť a potreba národa povolá a že nemám určitého predsavzatia a povolania pre svoju osobnú budúcnosť. Avšak uznával som vždycky, i teraz ako sedemasedemdesiatročný starček s povďačnosťou uznávam, že známosť s Annou Jurkovičovou a živé rozpomenky na ňu boli ochrancom mojím pred pomýlením sa a poblúdením na zvodných cestách života, čomu zase privlastňujem tú milosť božiu, že som si udržal, keď, pravda, veľkom i veľmi oslabenú, ale obstojnú bodnosť tela i ducha.

Česko-slovenská futbalová prehra

VLADIMÍR SKALSKÝ

Futbal nie je obvyklým námetom pre úvodník. A predsa: 1. apríla, teda v jediný deň, keď aj Česi hovoria *dubnu apríl*, sa konal dôležitý zápas Česko-Slovensko v rámci kvalifikácie pred majstrovstvami sveta. Prečo sa k nemu vraciame v Slovenských dotykoch, ktoré vychádzajú 1. mája, teda v jediný deň, keď aj Česi hovoria spolu s Karlom Hynkom Máchom *květnu* majú?

Nie preto, aby sme rozoberali, čo slovenská výhra a česká prehra 2:1 znamená pre kvalifikáciu, aby sme lamentovali nad tým, že Čechom zavrela dvere na šampionát v Afrike a Slovákom ich dost' výrazne pootvorila. Ani preto, aby

ILUSTRÁCIA: LADISLAV PROHNY

sme hovorili o opravení bilancie vzájomných zápasov, ktorá je aj po tomto zápase výrazne aktívnejšia pre Čechov, ktorí vyhrali šesťkrát, dvakrát prehrali a raz remizovali. A už vôbec nie preto, aby sme sa venovali diskusiám o fláme českých futbalistov pred, či po zápase, a o vyhodnení trénera, šiestich hráčov a celého realizačného tímu.

Ani preto nie, aby sme pripomenuli známy vtíp:

- Kto hrá? - Česko-Slovensko. - A proti komu?

Zaujímavá je diskusia, ktorá sa po zápase strhla okolo dvojjazyčného komentára na Nove. Najstaršia česká komerčná televízna stanica totiž angažovala dvoch komentátorov - Čecha Tomáša Radotínského a Slováka Slavomíra Jutka, ktorý sa inak na Nova Sporte venuje prevažne anglickej lige. Nova tento model vyskúšala už pred dvoma rokmi. Vtedy však Česi vyhrali 3:1 a dali všetky štyri góly a reakcie fanúšikov na pripomienku federálnych čias boli pozitívne. Tentoraz však jasanie slovenského komentátora nad výsledkom, ktorý poslal český tím do kolien, vyvolal silné emócie a dlhé diskusie.

„Prohrál se sportovní zápas, což se stává. Fanouška to bolí, zvláště když šlo o derby, ale přesto je to schopný překousnout. Co se ale nedá překousnout, je porážka doprovázená oslavným jekotem slovenského komentátora v naší televizi,“ napísal jeden z bloggerov. Objavili sa aj ešte ostrejšie komentáre, napríklad: „Televize Nova se opět vysmála celému národu, až to zaváňelo

vlastizradou.“ Iní blogeri či diskutéri písali pravý opak. „Proč jim tolik vadila tato sentimentální připomínka dob, kdy jsme byli Československo a Karol Polák byl i českým národem milován?“ pýta sa jeden z nich, podľa ktorého sa fanúšikovia len snažia vybiť si zlost' zo zlého výkonu na niekom inom.

Je teda *vlastizrada*, ak v českej televízii komentuje futbal Slováka a fandí slovenskému tímu? Je povinné jasat' a plakat' všetci rovnako? Iste je komické použitie slova *vlastizrada*, ktorej sa podľa zákona dopustí ten, kto v spojení s cudzou mocou alebo cudzím činiteľom spácha trestný čin rozvracania republiky, teroru, teroristického útoku, záškodníctva alebo sabotáže. Aj slovník však svedčí o spôsobe uvažovania.

Čo vlastne od športu chceme? Džentlmenskú zábavu, pri ktorej je fair play samozrejmosťou a kde sa nad výsledkom blahosklonne pousmejeme? Taký bol možno tenis pred sto rokmi, dnešný šport však už naplno prevzal iné funkcie. Fair play je považované za hlúposť tam, kde je Maradona oslavovaný za víťazný gól, dosiahnutý rukou, a kde sa za bežnú taktiku považuje simulovanie alebo zdriavanie. Ide iba o výsledok, sú za ním veľké peniaze a emócie. Aké emócie? Konrad Lorenz, nositeľ Nobelovej ceny za etológiu, teda vedu, zaoberajúcu sa správaním zvierat, označuje športové zápasy za „náhradné vojny“, v ktorých si fanúšikovia vybijajú nahromadenú agresivitu predsa len prijateľnejším spôsobom. Lenže čím ďalej tým viac to prerastá do „vojen“ skutočných - slovných, kde nechýbajú rasistické výkriky a bučanie, ale aj pástných, kde nie je výnimkou nejaká tá zlomenina čelusti a občas ani obeti na životoch. Pri tomto spôsobe fanúšikovstva už ide o čistú intoleranciu. Niet tam rozdielu oproti jeho iným formám, ako je rasizmus, nacionálny šovinizmus, náboženský fanatizmus... My sme bieli, my sme Nemci, Česi, Slováci, my sme moslimovia, my sme spartania a tí druhí sú čierne svine, neveriaci psi alebo... Pripomeňme si teda hoci pokrik z bývalej federálnej súťaže: „Kto vypadne z ligy: Maďari a Židi.“

Nechcem tvrdiť, že by diskusia okolo komentára na Nove zašli až takto ďaleko, avšak ten spôsob uvažovania sem smeruje. Nedajme si otráviť myseľ, urobiť z futbalových štadiónov bojové zóny, kam sa slušný divák bojí ísť, a z olympiád urobiť súťaž národných mašinérií o medaily.

Je to komické o to viac, že v globalizujúcom a integrujúcom sa svete má čím ďalej tým viac športovcov viacnásobnú identitu, reprezentujú iné krajiny, než kde sa narodili oni alebo ich rodičia, vo futbalových kluboch sú najväčšími hviezdami cudzinci. Koniec-koncov českú futbalovú reprezentáciu doviedol k prvým veľkým úspechom slovenský tréner Dušan Uhrin, kapitánom českého mužstva v inkriminovanom zápase bol Tomáš Ujfaluši, predkovia ktorého dodnes žijú v slovenskej obci Huty v rumunskom Bihore, ďalší český hráč Radoslav Kováč je nositeľom najčastejšieho slovenského mena a prehrešky proti fair play súdi roky rokúce Slováka Alexander Károlyi, mimochodom

bývalý predseda redakčnej rady tohto časopisu.

Českí fanúšikovia argumentovali aj tým, že v žiadnej slovenskej televízii by českého komentátora na takýto zápas neangažovali. Je to trochu zložitejšie, keďže napríklad Eurosport má česko-slovenskú redakciu, kde sú všetci komentári Česi, avšak vysielajú aj pre Slovensko. Veľa slovenských divákov si kvôli väčšej profesionalite českých komentátorov prepína hoci na ČT, hoci im Slovenská televízia prináša rovnaký prenos. Každopádne časť pravdy na tom je - s takýmto čistokrvným česko-slovenským komentárom prišla Nova ako prvá. Zaslúžila by si za to skôr pochvalu, a to nielen za takúto užitočnú pripomienku slovenčiny a tým aj podporu zachovania česko-slovenskej dvojjazyčnosti. Avšak po najnovších reakciách to už pravdepodobne nezopakuje. Nie je to víťazstvo českého diváka, je to víťazstvo nedostatku nadhľadu a veľkorysosti, ak nie niečoho horšieho.

BUDEME MUČIŤ VYŠETROVANÝCH?

Na konci marca rozčerila vodu na Slovenku správa z Košíc o tom, ako policajti na svojej stanici mučili šiestich mladých Rómov, ktorých sem predviedli kvôli podozreniu z lúpežného prepadnutia starej ženy. A nielenže ich nútili, aby sa vzájomne bili, vyzliekli sa donaha, nútili ich bozkávať sa, kopali do nich a púšťali na nich psy, ktorí niektorých z nich dohrýzli, ale si aj všetky tieto postupy nakrúcali na fotoaparáty a mobily. Desivé scény, ktoré mnohí novinári pripodobnili k ponižovaniu irackých väzňov v nechválne známom irackom väzení Abú Ghrajb, zaslal strýko jedného z policajtov aj do denníka *Sme*, ktorý ich uverejnil vo svojom internetovom vydaní. Sedem policajtov je obvinených zo zneužívania právomoci verejného činiteľa a vydierania a šesť z nich už prepustili z Policajného zboru. Znepokojujúce otázky však naďalej zostávajú. Jedna vec je vina, ktorú má súdiť súd a ak sa preukáže, že ju dotčení spáchali, musia si za ňu niešť i zodpovednosť a podstúpiť príslušný trest. Na druhej strane však trestajúcim nemôže byť každý, kto sa pre to rozhodne. A v neposlednom rade sa natíska úvaha, ako je možné, že sa k polícii neraz dostanú takí agresívni a sadistickí jedinci, ktorým zjavne robí radosť ubližovať a ponižovať iných? Ako sa vlastne robia psychologické previerky záujemcov o prácu v polícii? Čo ešte sa môže vďaka tomu stať komukolvek, koho polícia zatkne a bude vypočúvať? Spomínaná kauza naozaj desí, zvlášť, keď si uvedomíme, že na Slovensku nebola prvá. Veď vlani tu súd odsúdil bývalých policajtov, ktorí v lete roku 2001 ubili na policajnej stanici spútaného Róma, 58-ročného Karola Sendeira až k smrti. Spolu s ním čelili bitke zo strany mužov zákona aj jeho dvaja synovia Róbert a Peter, ktorí mali množstvo zranení. Slovensko je členom Európskej únie a musí dodržiavať, rovnako ako ostatné krajiny, jeho dohody. Aký však dávame signál nielen Európe, ale celému svetu? A nielen o to samozrejme ide, ale najmä o to, že svoju krajinu považujeme za demokratickú a snažíme sa, aby z nej vymizli všetky známky intolerancie a rasového násilia.

Nad'a Vokušová

Mikolaj maže názvy z maďarských učebníc

Dlhý spor o maďarské zemepisné
názvy v učebniciach

... *A rozum zostáva stát'*

Sinológ Ľuboš Gajdoš ako jediný Slovák učí študentov na Filozofickej fakulte UK v Bratislave hovoriť čínštinu. Tvrdí, že je to síce náročný jazyk, ale ak mu venujete dostatok času, naučiť sa ho môžete.

Čínština sa zvládnuť dá

Prečo ste si vybrali práve čínštinu?

Keď som v deväťdesiatom štvrtom začínam, bolo kontaktov so živým jazykom málo, aj Číňanov u nás bolo menej. Navyše, ja som z Banskej Bystrice, kde vtedy nežil ani jeden. Mal som však záujem o kultúru tejto krajiny, o jej filozofiu a v neposlednom rade i o jazyk.

Ako sa dá taký ťažký jazyk naučiť?

Začínal som sa ho učiť od nuly až na vysokej škole, rovnako ako študenti na našej katedre. U nás je to trochu odlišné ako pri štúdiu iných jazykov, nie je potrebné, aby uchádzači o štúdium čínštinu ovládali. Je náročná, ale je zvládnuteľná, pokiaľ jej venujete príslušný čas. Pre Európanov sú najťažšie netradičné tóny tohto slabičného jazyka a študentom robia najväčšie problémy. Keď vyslovíte nesprávny tón, a čínština ich má štyri, ide o úplne iné slovo. Výslovnosť učíme podľa transkripčnej abecedy.

Pomáha pri tom hudobný sluch?

Hoci sa to traduje, sluch nie je až taký dôležitý. Na čínske tóny si zvyknete. Zo začiatku je napríklad najlepšie, keď sa študenti pri učení nahrávajú a počúvajú, či ten tón naozaj povedali správne. Väčšine sa to počas štúdia podarí dostať do krvi. Nechcem ich veľmi preceňovať, ale po čínsky potom hovoria na pomerne vysokej úrovni. Čínština má rozsiahlu slovnú zásobu. Je náročná aj z hľadiska písaného jazyka a zvládnutia počtu znakov. Na to však nie sú potrebné žiadne špeciálne schopnosti, vyžaduje to len čas.

Ako sa učia písať?

Už som spomínal transkripčnú abecedu. V Číne ju prijali v päťdesiatych rokoch a slúži nielen na vyučovanie správnej výslovnosti cudzincov, ale aj rodených Číňanov. Čína je obrovská krajina s veľkým množstvom takzvaných dialektov a na to, aby sa vo výslovnosti dosiahol štandard, sa aj žiacikovia na základných školách učia práve túto transkripčnú abecedu. Keď to zovšeobecním, tak každý Číňan pod päťdesiat rokov by mal zvládnuť prečítať text v transkripcii a dokázať v nej aj písať.

Kolko to vašim študentom trvá?

Musia ju zvládnuť do mesiaca, čítať i zapisovať. Keď budem niečo hovoriť, nemusia tomu rozumieť, ale musia to vedieť zapísať. V tabuľke transkripcie je približne 358 slabík. Keď ich ovládajú, dokážete všetko zapísať a skoro všetko vysloviť. Okrem tejto tabuľky sa v čínštine nevyskytuje žiadna iná slabika. Ale keď sa k tomu pridajú štyri tóny, je ich do tisícristo, lebo nie všetky slabiky sa používajú so všetkými tónmi. To by mali zvládnuť za prvý semester.

Čínske písmo sú zložité, Európanovi nič nehovoriace znaky...

Väčšina znakov sa skladá z dvoch častí. Prvá časť, to je determinatív, sémantická časť, ktorá zaraďuje znak do určitej významovej triedy, druhá - fonetikum - označuje, ako sa vyslovuje. Táto časť je však veľmi nespoľahlivá. Znaky učíme hneď od začiatku a začíname determinatívami. V tomto smere to nemajú jednoduchšie ani Číňania. Tiež začínajú úplne od začiatku, malé deti sa takisto učia znaky ako my, im to ide, samozrejme, rýchlejšie, lebo zapisujú vlastný jazyk, ale takisto si to musia vydrieť.

Kolko je determinatívov?

Je ich od 185 do 255. Na začiatku je to skutočne otročká práca, ale postupom času, čím viac znakov študenti ovládajú, tým je to jednoduchšie. Časti znakov i determinatívy sa totiž opakujú. Musia sa ich však učiť hneď od začiatku. Keď ovládajú determinatívy, vedú si v slovníku nájsť i neznámy znak. Slovník je usporiadaný aj podľa výslovnosti, ale keď ju neovládajú alebo sa stretnú s neznámym znakom, podľa jeho významovej časti ho v slovníku nájdete.

Kolko hodín jazyka majú vaši prváci?

So mnou majú týždenne šesť hodín a s čínskou lektorou osem, čiže štrnásť vyučovacích hodín.

Ako sa s nimi rozpráva lektorka?

Na začiatku po anglicky a neskôr sa to snažia obmedziť tak, aby hovorili len po čínsky.

Kedy to býva?

Ťažko povedať, ale v prvom ročníku to určite nie je. Myslím, že v treťom či vo štvrtom semestri to začína byť prísnejšie a na hodinách sa používa iba čínština.

Ako je to so študijnými pobytmi?

Prvý termín, keď študenti môžu odísť do Číny, je po skončení prvého ročníka, s tým, že druhý ročník absolujú tam.

Kolko ich ročne dostane takúto šancu?

Situácia sa zlepšila, v súčasnosti je pre Slovensko vyhradených asi 16 až 17 miest na rok, čo je veľmi uspokojivý počet. V minulosti to bolo len 4 až 5 miest.

Prečo sa ich počet zvýšil?

Bude to čiastočne aj dobrými vzťahmi medzi Slovenskom a Čínou. Na základe bilaterálnej dohody chodia na Slovensko aj Číňania - slovakisti. O pobyt v Číne sa cez Slovenskú akademickú informačnú agentúru môžu uchádzať nielen študenti z našej katedry, ale môžu to byť aj Slováci študujúci v Prahe alebo v Olomouci či

vo Viedni. Majú hradenú letenku, školné, zdravotné poistenie a mám pocit, že v cene sú i učebnice. To však neviem presne, ale keď som bol na stáži ja, bolo to tak. Plus je k tomu štipendium v prepočte o niečo viac ako tritisíc korún.

Môžu vaši študenti pokračovať na škole v zahraničí?

Tam je situácia zložitejšia, ale v zásade to nie je problém. Mali sme napríklad aj študentov, ktorí absolvovali rok, dva sinológie vo Viedni alebo k nám prešli z Olomouca. Od nás neodíšiel nikto. V Prahe a Olomouci to možné je, ale tam je systém odlišný a väčšinou sa študuje dvojkombinácia s nejakým iným jazykom. U nás sa študuje čistá čínština - sinológia.

Aké je potom ich uplatnenie?

To je slabšia stránka. V súčasnosti sa naši absolventi zväčša venujú prekladateľstvu a tlmočníctvu. Ibaže firmám a inštitúciám, slovenských alebo čínskych, ktoré by mali záujem o ľudí s čínštinou, je zatiaľ málo.

Kolko máte študentov?

Momentálne je ich približne štyridsať, do prvého ročníka prijímame zhruba dvadsať ľudí.

Zaznamenali ste nárast záujemcov o čínštinu?

Presnú štatistiku neovládám, ale záujem je veľký. V minulosti sa toto štúdium otváralo len raz za šesť rokov, ja som z druhej generácie sinológov, moji kolegovia z prvej a boli to moji učitelia. Teraz sa štúdium otvára skoro každé dva roky, momentálne máme tretiakov a piatakov a nový prvý ročník plánujeme najbližšie otvoriť v budúcom akademickom roku 2009/2010.

Ako si spomínate na svoj študentský pobyt v Číne?

Bol som tam v druhom a v piatom ročníku. Z hľadiska jazyka to nebol obrovský šok. Museli sme si však zvyknúť, že aj keď sme cudzinci, nebrali na to ohľad a rozprávali rýchlo. Počas prvého pobytu v roku 1995/1996 bolo horšie ubytovanie. Izby s nižším štandardom, sociálne zariadenia a sprchy spoločné na poschodí, teplá voda len v určitom čase... Keď som sa v deväťdesiatom deviatom vrátil, bolo to oveľa lepšie, mali sme telefón na izbe, internet a teraz, podľa našich študentov, tam mali už aj klimatizáciu a ubytovanie malo vyšší štandard, ako majú vysokoškolskí u nás. Za posledných desať rokov v Číne urobili, čo sa týka podmienok na štúdium, obrovský pokrok.

Zuzana Mezencevová

V polovici apríla vyvolalo na Slovensku búrlivú debatu vyhlásenie Svetového združenia Slovákov v zahraničí, ktoré sa ostro postavilo proti glorifikácii bývalého partizána Józefa Kuraša prezývaného Oheň. Podľa vyhlásenia Józef Kuraš „Ogieň“ ešte dva roky po skončení druhej svetovej vojny prenasledoval a vraždil slovenské, ako aj židovské obyvateľstvo pre jeho pôvod na územiach, ktoré pripadli Poľsku. To, že takémuto človeku odhalili v Zakopanom sochu za účasti poľského prezidenta Lecha Kaczynského a na jeho rehabilitáciu, ba glorifikáciu sú organizované akcie na celopolskej i regionálnej úrovni, považuje združenie „za výsmech obetiam a oslavu postojov a činov, ktoré sú v civilizovanom svete neprijateľné“.

V Poľsku glorifikujú vraha Slovákov

SZSZ vyzvalo predstaviteľov Poľskej republiky, aby sa dištancovali od postojov poľského Inštitútu pamäti národa (IPN), ktorý prenasledovanie Slovákov v Poľsku po 2. svetovej vojne opodstatňuje konaním vlády Slovenskej republiky, ktorá v septembri 1939 spolu s Nemcami obsadila územia Spiša, Oravy a Kysúc ako odplatu za Mnichov.

Hoci účasť Slovenska v kampani proti Poľsku i samotná slovenská historiografia odsudzuje, logika IPN je zvrátená a vo svete neobhájiteľná. Slováci, žijúci v Poľsku, rozhodne neboli zodpovední za konanie vlády iného štátu, navyše po skončení vojny a prinavrátení územia Poľsku. Paradoxom je, že mnohí Slováci žijúci v Poľsku bojovali v roku 1939

naopak v ozbrojených silách, ktoré Poľsko bránili, a to aj po boku Józefa Kuraša „Ogieňa“.

„Neexistuje žiadna obhajoba pre niekoho, kto v čase mieru terorizoval a vraždil svojich spoluobčanov pre ich národnosť,“ píše sa vo vyhlásení. Svetové združenie Slovákov v zahraničí zároveň vyjadrilo svoju solidaritu

Snaha o objektívny pohľad na Kuraša zo strany Slovákov v Poľsku naráža na veľké nepochopenie. Ludomir Molitoris, tajomník Spolku Slovákov v Poľsku, bol dokonca vykázaný zo sály, kde sa konala konferencia historikov o tejto kontroverznnej postave. Okrem historikov a podpredsedu vlády SR Dušana Čaploviča sa na nej zúčastnila takmer celá slovenská diplomacia v Poľsku, vrátane honorárneho konzula SR v Zakopanom, výsledky slovenského úsilia sú však veľmi skromné.

Mnohí Poliáci sa chcú na Józefa Kuraša pozerat' ako na hrdinu protifašistického a neskôr protikomunistického odboja. Ako sa uvádza vo vyhlásení SZSZ, tento človek však „po vojne morálne zlyhal a stal sa zločincom“.

Narodil sa v roku 1915 vo Waksunde. Bojoval ako poručík poľskej armády pri prepadaní Poľska Nemeckom, neskôr ako partizán v Armii Krajowej a Batalionoch Chłopskich v Podhalí. V apríli 1945 sa vrátil do hôr a bojoval proti novej moci. Na čele až 700-člennej bandy zabil desiatky predstaviteľov poľskej i sovietskej tajnej služby, avšak vo svojom úsilí o čisto poľské územie syste-

SNÍMKY: ARCHÍV

s úsilím Spolku Slovákov v Poľsku ako členskej organizácie o odstránenie pamätníka v Zakopanom a objektivizáciu pohľadu na Józefa Kuraša. Zároveň požaduje, aby sa poľské orgány postavili na stranu ochrany ľudských práv. V tejto veci chce požiadať o pomoc nielen slovenskú diplomáciu, ale je pripravené otázku preniesť aj na európsku úroveň na májovom zasadnutí organizácie Európania vo svete v Štokholme, na ktorom sa zúčastní autor tohto článku ako predseda SZSZ.

maticky terorizoval aj Slovákov, Židov a príslušníkov iných menšín. Zavraždiť prišiel dokonca aj svojich bývalých spolubojovníkov slovenskej národnosti. Celý rad Židov v strachu pred Kurašovou bandou bezprostredne po svojom návrate z hrôz koncentračných táborov emigroval. Vo februári 1947 spáchal v obklúčení samovraždu. Na následky zranenia po niekoľkých dňoch v nemocnici v Nowom Targu zomrel.

Vladimír Skalský

VYSIELANIE PRE SLOVÁKOV ŽIJÚCICH V ČR

ČESKÝ ROZHLAS

ČRO 1 - RADIOŽURNÁL	utorok	20.05 - 21.00
ČRO 6/RSE	streda	19.15 - 19.30
Regina Praha	pondelok, streda	19.45 - 20.00
Ústí nad Labem	pondelok, streda	18.45 - 19.00
Plzeň	pondelok, streda, piatok	19.45 - 20.00 19.30 - 20.00
České Budějovice	pondelok, streda	19.45 - 20.00
Hradec Králové	pondelok, streda	19.45 - 20.00
Ostrava	pondelok, streda	19.45 - 20.00
Brno	pondelok, streda	19.45 - 20.00
Olomouc	pondelok, streda	19.45 - 20.00
Sever	pondelok, streda	19.45 - 20.00
Vysočina	pondelok, streda	19.45 - 20.00

Prezidentom Slovenskej republiky sa na ďalších päť rokov stal Ivan Gašparovič. V druhom kole volieb porazil 4. apríla svoju protikandidátku Ivetu Radičovú a stal sa prvým prezidentom SR, ktorý svoju funkciu obhájil. Jeho predchodcom, Michalovi Kováčovi, ktorý bol zvolený ešte v parlamente, a Rudolfovi Schusterovi, sa to nepodarilo.

Prvý prezident s druhým obdobím

Ivan Gašparovič zvíťazil podľa očakávania aj v prvom kole volieb 21. marca. Prekvapením nebola ani jeho súperka pre druhé kolo, Iveta Radičová. Prekvapením bol však malý rozdiel medzi ich výsledkami, ktorý sľuboval napínavé druhé kolo. Napokon však bolo víťazstvo Ivana Gašparoviča presvedčivé.

V prvom kole získal dovtedajší prezident Ivan Gašparovič 46,71%, kandidátka zjednotenej opozície, sociologička a bývalá ministerka Iveta Radičová 38,05%. Ďalší kandidáti skončili s veľkým odstupom - 5,42% získal bývalý disident a neskôr predseda SNR František Mikloško, 5,12% niekdajšia novinárka, dnes predsedníčka Slobodného fóra Zuzana Martináková, 2,45% získal kandidát HZDS Milan Melník, 1,14% získala bývalá poslankyňa za KSS Dagmar Bollová a 1,11% kandidát KSS Milan Sidor.

V druhom kole získal Ivan Gašparovič 55,53 %, Iveta Radičová 44,46 %.

Už v prvom kole sa ukázal jeden trend: v mestách a mestských častiach tesne zvíťazila Iveta Radičová

s podporou 42,54% (Ivan Gašparovič získal 42,20% hlasov), v obciach zvíťazil naopak s náskokom Ivan Gašparovič - 52,29% oproti Radičovej 32,49%. Doterajší prezident zvíťazil v oboch kolách v piatich krajinách, opozičná kandidátka v troch - Bratislavskom, Trnavskom a Nitrianskom kraji. So súperom Ivanom Gašparovičom dosiahli v oboch prípadoch najtesnejší výsledok v Košickom kraji. V prvom kole Radičovej ušlo víťazstvo o 0,29 percentuálneho bodu, v druhom kole sa rozdiel zväčšil len nepatrne - 50,69:49,31 v prospech Ivana Gašparoviča.

Radičová zaznamenala najväčšiu podporu v Bratislavskom kraji, kde získala v prvom kole 52,6 %, Gašparovič iba 33,21 %, v druhom kole bol pomer 61,20:38,80. Naopak, pre súčasného prezidenta bol najúspešnejším Trenčiansky kraj, v ktorom dosiahol v prvom kole 57,23 %, kým Radičová len 26,17 %, v druhom dosiahol Gašparovič zisk až 70,76 %. Podobný výsledok, konkrétne 70,52 %, dosiahol Ivan Gašparovič aj v Žilinskom kraji.

Najvyšší percentuálny zisk platných hlasov z pohľadu volebných obvodov mala už v prvom kole Iveta Radičová, keď v obvode Dunajská Streda získala 88,55 percenta platných hlasov, v druhom kole dokonca 94,98 %. Ivan Gašparovič dostal najviac percent v čadčianskom obvode. V prvom kole tam získal 69,55 %, v druhom 85,23 %.

Rozdelenie na juh a sever bolo evidentné a výrazne súviselo s podporou maďarského obyvateľstva, ale aj bratislavských voličov. Iveta Radičová vyhrala v druhom kole v obvodoch Bratislava, Senec, Galanta, Šaľa, Dunajská Streda, Komárno, Nové Zámky, Levice, Veľký Krtíš, Lučenec, Rimavská Sobota, Rožňava, Košice, Košice-okolie a Trebišov, v ostatných zvíťazil staronový prezident.

Iveta Radičová kandidovala s podporou spojenej opozície - SDKÚ-DS, KDH a Strany maďarskej koalície, pričom sa na jej podporu uskutočnila dosiaľ najväčšia verejná a internetová kampaň so zapojením známych osobností. Ivan Gašparovič kandidoval s podporou koalíčných strán Smer-SD a SNS. Mečiarovo HZDS malo v prvom kole vlastného kandidáta a v druhom nikoho nepodporilo. Rovnako sa zachovali ďalší porazení kandidáti z prvého kola, pritom podpora Františka Mikloška či Zuzany Martinákovovej pre Ivetu Radičovú mohla zohrať určitú rolu. František Mikloško však považuje Ivetu Radičovú za liberálku, ktorá nezdieľa jeho presvedčenie o potrebe zákazu interrupcií a Zuzana Martináková má odstup od SDKÚ-DS, z ktorej kedysi vystúpila.

Vladimír Skalský

Doc. JUDr. Ivan Gašparovič, CSc.

sa narodil 27. marca 1941 v Poltári. Je ženatý a má dve dospelé deti. V rokoch 1959-1964 študoval na Právnickej fakulte Univerzity Komenského a v roku 1968 získal vedeckú hodnosť kandidáta vied a habilitoval sa za docenta na Právnickej fakulte UK. V roku 1964 nastúpil na Okresnú prokuratúru v Martine a potom na Mestskú prokuratúru v Bratislave. Okrem toho v rokoch 1966-1989 pôsobil aj ako podpredseda medzinárodnej komisie Československého zväzu ľadového hokeja. Od roku 1968 prednášal na Katedre trestného práva, kriminológie a kriminalistiky Právnickej fakulty UK. V roku 1990 sa stal prorektorom Univerzity Komenského. V rokoch 1990-1992 zastával post generálneho prokurátora Českej a Slovenskej federatívnej republiky v Prahe. Po odvolaní z funkcie vstúpil do HZDS a hneď v roku 1992 bol zvolený za predsedu Slovenskej národnej rady, podieľal sa na vzniku Ústavy SR. V rokoch 1994-1998 zastával post predsedu Národnej rady Slovenskej republiky a v marci až októbri 1998 bol poverený výkonom právomocí prezidenta SR. V tom istom roku bol poslancom Národnej rady SR. Po vystúpení z HZDS pôsobil od júla do októbra roku 2002 ako nezávislý poslanec NR SR. V roku 2002 založil aj politickú stranu Hnutie za demokraciu (HZD), ktorej sa stal predsedom. Od roku 2004 je prezidentom Slovenskej republiky.

Prof. PhDr. Iveta Radičová, PhD.

sa narodila 7. decembra 1956 v Bratislave. Vysokoškolské štúdium absolvovala v rokoch 1975-1979 na Katedre sociológie Univerzity Komenského v Bratislave. V rokoch 1979 až 1981 pracovala v Sociologickom ústave Slovenskej akadémie vied (SAV), kde bola koordinátorkou výskumného tímu pre rodinnú politiku. V roku 1992 založila Nadáciu S.P.A.C.E., ktorej bola do roku 2005 výkonnou riaditeľkou. Postdoktorálne štúdium absolvovala na Oxford University v roku 1990. Neskôr pôsobila na katedre sociológie Filozofickej Fakulty Univerzity Komenského (1990-1993) a ako zástupkyňa riaditeľa Academia Istropolitana (1993-1997). Na docentku sa habilitovala prácou Krížovatky sociálneho poznania - problémy sociálnej politiky (1997). Profesúru získala v roku 2005 za prácu Procesy sociálnej inklúzie a exklúzie. V auguste 2005 bola vymenovaná za riaditeľku Sociologického ústavu (SAV). V rokoch 2005 až 2006 pôsobila vo funkcii ministerky práce, sociálnych vecí a rodiny SR. V tejto funkcii pôsobila do júna 2006. Od parlamentných volieb 2006 pôsobí ako poslankyňa za SDKÚ-DS v Národnej rade SR. Pôsobila ako hosťujúci profesor na univerzitách v USA, Veľkej Británii, Švédsku, Fínsku, Rakúsku. Iveta Radičová bola manželkou humoristu Stana Radiča, má dcéru a dnes žije s priateľom, paralympionikom Jánom Riapošom.

Zoznámili sme sa cez globálny komunitný portál Facebook a skupinu „Slováci v Česku“ som na jeho platforme založil na Nový rok 2009. Dnes už má vyše dvetisíc členov a Šimon Pavúk je jedným z nich. Je pomerne typickým členom tejto našej rýchlo rastúcej internetovej skupiny v tom, že je študentom. Je však nadmieru podnikavým študentom. Nielen preto, že prevádzkuje na internáte obchodík, ale najmä preto, že je predsedom organizácie Student Zone Prague, ktorá organizuje množstvo koncertov a iných podobných podujatí. Prevažne sú to podujatia medzinárodné, ako hovoria už názvy Nation2Nation (nation to nation - voľne preložené naprieč národnosťami) alebo Erasmus Orgasmus (Erasmus je program vysokoškolských výmen v rámci Európskej únie). Šimon Pavúk je však rodák z Košíc a tak sme sa rozhodli v spolupráci Slovensko-českého klubu a Student Zone Prague organizovať aj akcie slovenské...

Prvá z nich sa uskutočnila 2. apríla v klube Exit Chmelnice. Vypredaná sála prišla hlavne na koncert populárnej prešovskej skupiny Chiki liki tu-a a jej recesistické popevky ako „Láska moja, de si? Chýbaš mi, ta de si?“ alebo „Jedine v šušťakoch to význam má...“. Skupina však nestavia iba na recesii, hoci texty podporuje aj celkovým prejavom a oblečením, keď na pódiu nechýbali ani potápačské okuliare a plavecká čiapka, chlapci majú aj iné tromfy, predovšetkým sviežu melodiku a schopnosť empatie s publikom. Večer doplnila nemenej príjemná predkapela Luxus a následná after-party s úderným názvom Slovákovic, nie náhodou pripomínajúcim tradičné študentské krúžkovice a chodbovice.

„Myslím si, že sa všetci cítili príjemne,“ hovoril po akcii hlavný organizátor Šimon Pavúk a autor tohto článku to môže len potvrdiť. „Podobné slovenské akcie chceme robiť aspoň dve každý semester, teda štyri ročne,“ dodáva. Okamžite nám prišli na um aj ďalšie názvy kapiel i dídžejov, a to aj tie isté. Z toho pre mňa vyplývajú dve poznania: Facebook funguje a študenti sa vedia baviť. Napokon Slovákov je dnes na českých vysokých školách asi päťnásťtisíc, viac než kedykoľvek za federácie. Treba teda konečne robiť akcie aj ciele prave pre túto komunitu...

Vladimír Skalský

Štefánik prítomný v Prahe i Bratislave

Udalosťou prvoradého významu je pripravované odhalenie sochy Milana Rastislava Štefánika v Bratislave, ktoré sa pre pozvaných hostí uskutoční 4. mája na výročie Štefánikovej smrti. Tretinová kópia tejto sochy Bohumila Kafku je aj v Prahe na Petříně, kde sa o ňu stará Spoločnosť M. R. Štefánika. A tak i táto inštitúcia, ktorá mala 1. apríla v Slovenskom inštitúte v Prahe slávnostnú výročnú schôdzu, má na pripravovanej udalosti svoj podiel, hoci hlavným investorom je sesterská slovenská Nadácia M. R. Štefánika. V rámci bilancovania a plánovania mala aj plánovaná účasť na oslavách v Bratislave a na Bradle svoje významné miesto.

Pre hlavné mesto Slovenska to znamená nové výhľady a dominanty. Vyše sedemmetrovú sochu Milana Rastislava Štefánika a takmer štvormetrového leva už osadili na námestí pred novou budovou Národného divadla. Na odhalení sa popri predstaviteľoch Slovenska a Česka má zúčastniť aj francúzsky prezident Nicolas Sarkozy.

Súsošie pred divadlom

Na pylóne s výškou 2,7 metra stojí socha štátnika vysoká 7,4 metra, jej hmotnosť je 5,5 tony. Socha leva je vysoká 3,8 metra, váži 5,8 tony. Umiestnili ju na pylóne s výškou 18,9 metra. Na stĺpe pod levom pribudne oproti pôvodnému návrhu Bohu-

mila Kafku text Pittsburskej dohody, jedného z kľúčových textov, ktorý v roku 1918 ohlásil spojenie Čechov a Slovákov. V ostatných aspektoch je však spoločné osadenie sôch presne také, ako ich umiestnil aj autor pôvodného pamätníka, český sochár a Štefánikov priateľ Bohumil Kafka. Symbolizujú československé légie, ktoré Štefánik založil a ktorým velil.

Pôvodnú sochu v roku 1954 nariadili strhnúť a roztraviť. Odlatie jej kópie podľa predlohy autora si v zlievárenskom podniku DSB Blansko v roku 2006 objednala Nadácia M. R. Štefánika. Zvarenie sochy z 27 dielcov dokončili na Morave ešte v novembri 2007. Na Slovensko ju presunuli vlani v januári. Potom ju ešte upravovali v dielňach v Senci spolu s levom, aby mali rovnakú patinu. Zložité diskusie sa viedli okolo leva, ktorého presunuli pred Slovenského národného múzea i okolo umiestnenia pamätníka, výročie Štefánikovej úmrtia sa však predsa stihlo. (vs)

Slovenskí sólisti obveselujú Brno

V brnianskom Národnom divadle a jeho ďalších scénach pôsobí v novej sezóne celý rad nových umeleckých síl, ktoré často tvoria rozhodujúcu časť stabilných súborov. Spolupráca medzi moravskými a slovenskými sólistami naväzuje na dlhoročnú tradíciu medzi Bratislavou, Košicami a Banskou Bystricou, odkiaľ plynie prúd nadaných a vyškolených síl, ktoré sa prejavujú nielen v scénických kreáciách, ale

i v samostatných koncertoch, ktoré oživujú brniansky kultúrny ruch a prinášajú nové námety. Jeden z nich sa uskutočnil v rámci Melodickej nedele opernej sólistky Andrey Priečovskej v novovybudovanej brnianskej Redute. Bolo to prívetivé, spoločensky náklzivé popoludnie niekoľkých hudobných a speváckych milovníkov, ktoré dokázalo spojiť záujem ctiteľov vážnej hudby (Händel, Bach, Orff) s populárnymi dielami Bernsteina, Mc Cartneyho, A. L. Webera až po ľudové skladby Fialu a Hniličku a angloamerický spirituál. Ich seriózne chápanie podporil Komorný súbor in G, pianistka H. Fialová a amatérski umelci z okruhu moderátorových priateľov. Radosť z umenia im dodala ich žilinská hostiteľka, ktorá ako ambiciózná sila občas vstupuje do náročných operných kreácií. (jv)

Podnikateľky smerujú do New Yorku

Na odvážny nápad sa vždy nabalujú ďalšie. Takou smelou ideou bolo usporiadať ďalšiu z konferencií českých a slovenských podnikateľiek v srdci New Yorku, na Manhattane. A tak sa v Českom národnom dome uskutoční 21.-22. mája konferencia „Žena - tvorivá osobnosť tretieho tisícročia“. Sprievodné programy sa však začnú už o dva dni skôr, 19. mája.

Hlavnými organizátormi pripravovanej konferencie sú tri organizácie - Moravská asociácia podnikateľiek a manžeriek z Brna, Fórum žien z Prahy a Top Centrum Podnikateľiek z Bratislavy. Medzi celý rad partnerov sa však zaradili aj Svetové združenie Slovákov v zahraničí a Slovensko-český klub.

Ide už o šiestu konferenciu v rámci tohto projektu, ktorý začal už v roku 1999 a v januári 2000 sa uskutočnil v Prahe prvý ročník a potom sa konali ďalšie ročníky v roku 2001 a 2002 v Prahe, roku 2003 v Bratislave a v roku 2004 v Brne. Konferencie sú zamerané hlavne na ženy podnikateľky a manažerky a na témy, ktoré súvisia s úspešným pôsobením žien vo svetovej ekonomike.

Tento šiesty ročník projektu podporil minister zahraničných vecí Karel Schwarzenberg a udelil mu záštitu. Konferencia taktiež získala záštitu ministra zahraničných vecí Slovenskej republiky Miroslava Lajčáka.

Ďalší ročník, ktorý bude nadväzovať na konferenciu v New Yorku sa pripravuje na rok 2010-11 do Nairobi v Keni. Cieľom je rozšíriť význam a dopad konferencie na medzinárodnej úrovni a podporiť tak ženy podnikateľky aj v krajinách tretieho sveta. Celá konferencia je pripravovaná na základe dobrovoľného zapojenia sa do projektu, všetky členky prípravného výboru konferencie sa na prípravách tohto a ďalších ročníkov konferencie podieľajú nad rámec svojich podnikateľských aktivít.

Už potvrdenými partnermi konferencie sú tiež dve významné americké inštitúcie Eisenhower Fellowships a Vital Voices Global Partnership s celo-

svetovou pôsobnosťou. Na konferencii, hlavne po jej programovej stránke, spolupracujú aj americké univerzity.

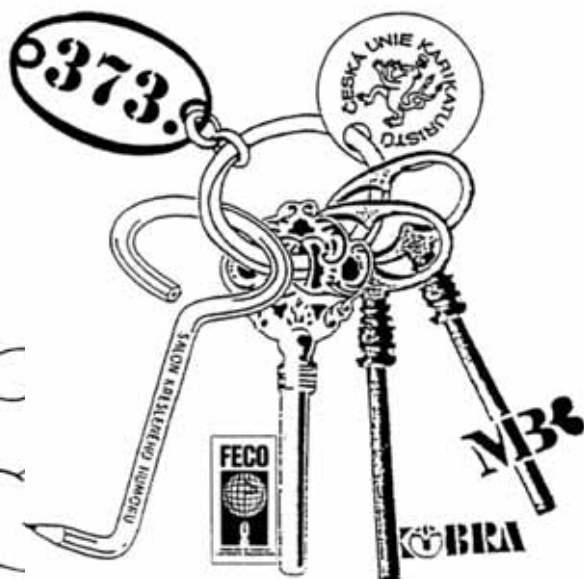
Na konferencii sa zúčastní asi stovka českých a slovenských podnikateľiek a podobný počet ich amerických kolegyň. Medzi rečníkmi budú veľvyslanci ČR a SR v USA Petr Kolář a Peter Burian, štátna tajomníčka MZV SR Diana Štrofiová a námestníčka ministra zahraničných vecí ČR Helena Bambasová, poslankyňa Iveta Radíčová, celý rad ďalších veľvyslancov v USA či v iných krajinách alebo pri OSN, či popredných podnikateľiek i podnikateľov, medzi nimi napríklad i Teresa Heinz Kerry, dedička firmy Heinz a manželka senátora Kerryho, nedávneho kandidáta na post amerického prezidenta.

V rámci sprievodného programu sa uskutoční festival Femina film, koncerty, výstavy, ale napríklad aj prezentácia knihy Lucie Sípsovej „Hello, my name is Anča Pagáčová“ a stretnutie predsedu Svetového združenia Slovákov v zahraničí s krajinami a slovenskými podnikateľkami, oboje na Generálnom konzuláte Slovenskej republiky v predvečer konferencie. (vs)

Knihy z Prahy U Červeného raka

Je už tradíciou, že Slovenský literárny klub v ČR prezentuje svoje knihy aj na bratislavskej pôde. Tentoraz sa chystá pochváliť dvoma titulmi - prvým je Homo Politicus Lubomíra Feldeka a druhým Fejtóny (Slovenským perom pri Vltave) kvarteta Olga Feldeková, Nad'a Vokušová, Lubomír Feldek, Marián Vanek. Doplnení o výkonného podpredsedu Slovenského literárneho klubu v ČR Vladimíra Skalského sa stretnú autori s publikom pod holým nebom, v exkluzívnom prostredí letnej čítárne U Červeného raka. Ako adresa, Michalská 2, prezrádza, je to záhradná kaviareň pod mostíkom, vedúcom do Starého mesta. Chýba ešte štvrtá súradnica, aby bola akcia v časopriestore jednoznačne určená: štvrtok 28. mája o 17.00.

Kreslený humor v Prahe

Na kreslený humor či karikatúru dnes narazíte, v Čechách i na Slovensku, viac-menej náhodou. Prítom, koľko tu bolo - a stále je! - vynikajúcich špecialistov. Na trhu kreslených periodík sa udržali len také, ktoré idú priemernému ľudovému vkusu v ústrety viac než na pol cesty. Karikaturisti, ktorí sa nemienia celkom podriaďiť prislovečnej neviditeľnej ruke trhu, majú smolu.

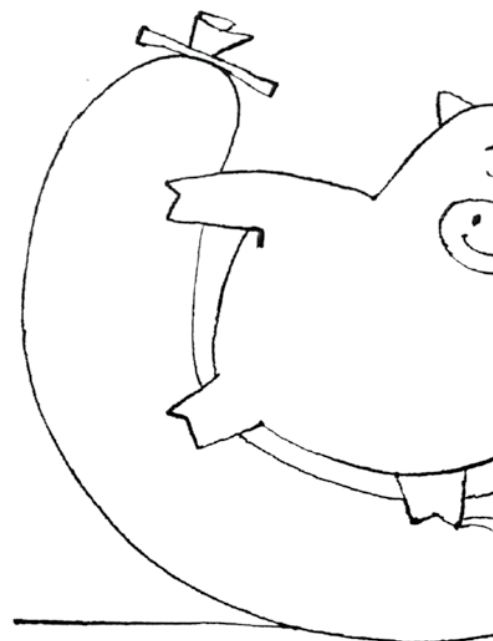
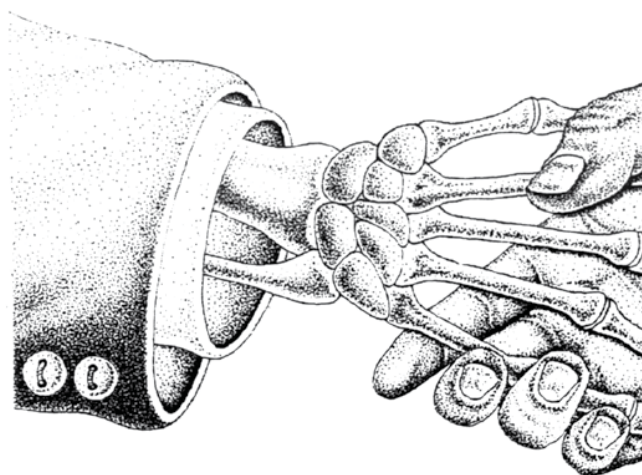
A tak im nezostáva iné, než stretávať sa na občasných vernisážach kamarátov a spoločne sa vždy na chvíľu zasniť, aké by to bolo, mať zase nejaký pekný, kvalitný týždenník, do ktorého by mohli periodicky prispievať. Aj na pravidelnom - už 373. - aprílovom Salóne kresleného humoru v pražskom Mánese bolo občas počuť smutný vzdych. Ináč ale bolo veselo.

Český organizátor Kobra-Kučera so svojím legendárnym gigantickým motýlikom pod bradou odomkol rovnako gigantickým kľúčom za asistencie prezidenta Slovenskej únie karikaturistov Kaza Kanala a slovenských kolegov Štefana Baňasa a Waltera Ihringa ešte gigantickejší zámok a vyhlásil tohtoročný Salón slovenského kresleného humoru za otvorený. Potom, už tradične, začal slovenských karikaturistov vychvalovať tak mocne, až sa prezident Kanala, tiež tradične, pýril. Ale neprotestoval. Má byť na čo pyšný. Lebo SUK - Slovenská únia karikaturistov - napriek domácej publikačnej mizérii nezostáva len pri vzdychaní a márných túžbach. S veľkými úspechmi vyváža kvalitný slovenský kreslený humor za hranice. Vysoké ocenenia z rôznych festivalov i samostatných výstav na všetkých kontinentoch sa stali takmer samozrejmosťou.

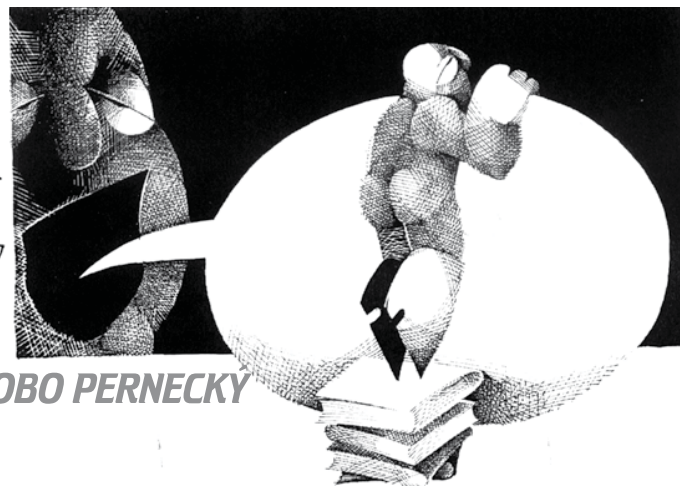
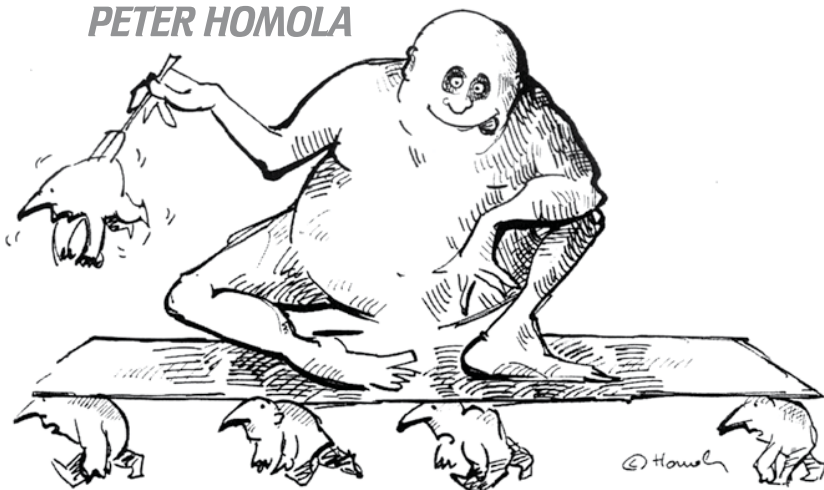
Slovenská únia karikaturistov je výberová organizácia, ktorá medzi sebou púšťa naozaj len najlepších. Príďte sa o tom presvedčiť do pražského Mánesa. Tohto roku sem prišli predstaviť svoje kresby Oľga Pazerini, Dana Zacharová, Laco Torma, Walter Ihring, Peter Homola, Karol Čizmazia, Miroslav Motyčík, Fero Guldán, Pavel Taussig, Štefan Baňas, Dušan Polakovič, Bobo Pernecký, Kazo Kanala a Martin Kanala. Každý so svojším rukopisom, so svojším pohľadom na svet. Jedno majú ale všetci spoločné - ich humor je bez slov. Napriek tomu im rozumejú ľudia všade vo svete. Tým skôr v Slovensko-českom klube, ktorý pravidelný Salón slovenského kresleného humoru už tradične, s radosťou a širokým úsmevom spoluorganizuje.

Salón slovenského kresleného humoru bude v Mánese prístupný do 5. mája.

(v)

PETER HOMOLA

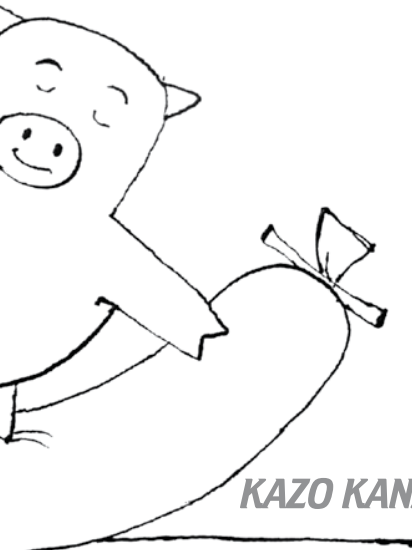
BOBO PERNECKÝ

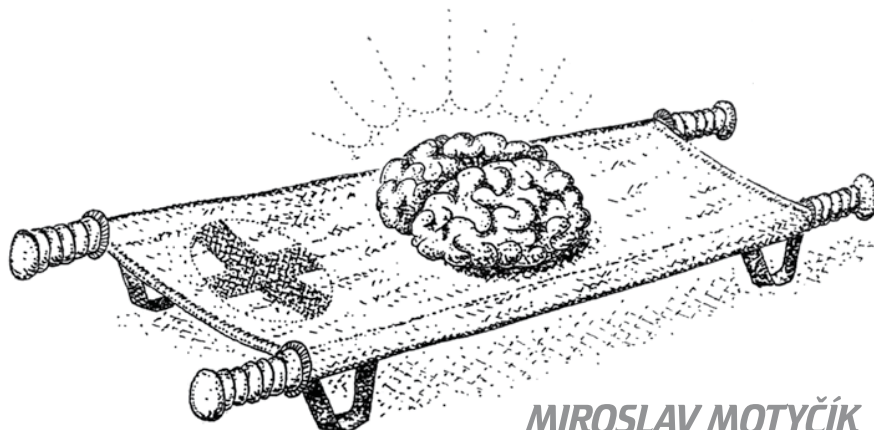
KAROL ČIZMÁZIA

OLGA PAZERINI

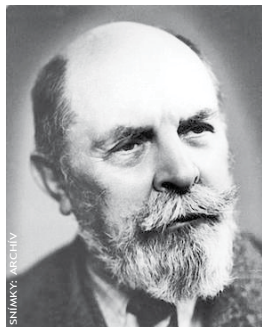

KAZO KANALA

MIROSLAV MOTYČÍK

Počas života stíhal veľa: bol pedagóg, skladateľ, organista, zbormajster cirkevných a svetských zborov. Hovorí sa o ňom ako o priamom predchodcovi slovenskej hudobnej moderny. Jeho meno je úzko späté s mestom Prešov, kde pôsobil tridsaťšesť rokov. Mikuláš Moyzes zomrel pred 65 rokmi, 2. apríla 1944.

Mikuláš Moyzes sa narodil v učiteľskej rodine vo Zvolenskej Slatine. Keď mal tri roky, s rodičmi sa presťahoval do Divína, kde sa oboznámil so základmi hudby. Gymnaziálne roky však strávil v Banskej Bystrici a v Revúcej a po maturite si vybral učiteľský ústav v Kláštore pod Znievom. Tam získal solídne praktické i teoretické hudobné vzdelanie.

Odchod do Prešova

Mikuláš nemal ani 37 rokov a už dvanásťkrát vymenil miesto svojho pobytu i pôsobenia. V roku 1908 však zakotvil v Prešove, kde pôsobil až do svojej smrti. Učil tam v Učiteľskom ústave, zakladal

hudobné spolky, Hudobnú školu a usporiadal viaceré hudobné akcie.

V tom čase si začal trúfat' aj na väčšie hudobné skladby. Mimoriadnej obľube sa tešili najmä „Malé školy spevu“ či klavírne zbierky „Našej mládeži“ a „Naším deťom“, ktoré Moyzes napísal ako dodatok k Bayerovej škole. Dnes je však táto pedagogicky hodnotná literatúra takmer nedostupná.

Všestranný skladateľ

Moyzesova tvorba bola poznačená prostredím, v ktorom pôsobil. Ako organista tvoril organové skladby, ako regenschori zbory a omše, ako pedagóg inštrumentálne skladby i klavírnu a organovú školu. Pre spevákov písal sólové piesne i zborové skladby. Upravoval slovenské ľudové piesne, tvoril pre husle, klavír či violončelo. Zostavil pritom aj školský spevníček pre školy.

Keď sa Moyzesovi narodil syn Alexander, skomponoval „Missu solemniss in C dur“. Okrem toho však

zložil päť melodram, čo je vo vtedajšej skladateľskej tvorbe veľmi vzácné. Keďže nechcel zostať iba obyčajným maložánrovým skladateľom, komponoval aj náročnejšie opusy.

Medzi vojnami

V medzivojnových podmienkach napísal viacero skladieb. V jednej z nich - v predohre Naše Slovensko - využil aj pomoc svojho, neskôr známeho syna Alexandra. Prítom rozmanitosť Mikulášovej tvorby viedla aj k zhudobneniu nielen slovenských, ale aj maďarských a latinských textov.

Roky pôsobenia Mikuláša Moyzesa v Prešove dnes pripomína mramorový pomník v podobe lýry na hlavnom prešovskom cintoríne.

Moyzes je azda právom považovaný za osobnosť, ktorá sa v zložitých podmienkach podieľala na rozvoji hudobného života na východnom Slovensku aj po roku 1918.

Dobroslava Medvecová

Propagoval našu hudbu

Fejtón

Absolútne uhorkové

Vraví sa, že v uhorkovej sezóne sa dejú nevysvetliteľné veci. Platí to aj o tej tohtoročnej. Jedného augustového rána sa napríklad odmietol spustiť náš počítač. Nič to, povedali sme si, zavoláme opravára. Po niekoľkých telefonátoch sme sa dozvedeli, že opravár nepríde - počítač musí do opravovne. Neprijemná správa. Ved' s počítačom odídu z domu aj všetky texty, ktoré sú v ňom - a to je pocit, akoby mal človek vyjsť na ulicu nahý. A navyše - čo ak sa v opravovni stratia? To je pocit horší ako otras mozgu.

Môjho muža to tak vzalo, že napísal báseň:

Opúšťajú ťa predmety

Opúšťajú ťa predmety
akoby začul zrazu E. T.
volanie z rodnej planéty.
Sú dojaté, si dojatý,
no ukrývate svoje city.

Lúči sa s tebou chladnička
a dverami ti „zbohom“ kýva.
Na opravára nevyčká -
na rozlúčku ti, babička,
necháva štyri teplé pivá.

Obrazovka je zvlnená -
zúfalo zrní za priateľom.
Posledný obraz zlomená
anténa chytá, spojená
už naposledy s tvojim telom.

Aj auto ťa už opúšťa -
ustatý motor iba kašle
a choré plyny vypúšťa.
Už iba šmyk, a do húšťa!
Ach, kde sú krásne jazdy zašlé!

Sú v tvojich básniach... Dofrasa,
aj s básňami sa deje dačo!
Ostali v bruchu pažravca -
počítač zapnúť nedá sa,
kúpiť si nový nie je začo.

Opúšťajú ťa predmety
akoby začul zrazu E. T.
volanie z rodnej planéty.
Sú dojaté, si dojatý -
už na rade si tuším i ty...

... Ale na druhý deň ráno, tesne pred odnesením počítača do opravy, sme ho ešte raz skúšobne zapli - a fungoval. Nevysvetliteľné! Absolútne uhorkové! Akurát, že sa vďaka tomu dá vysvetliť, ako vzniká báseň alebo fejtón.

Olga Feldeková

Bliži sa čas veľkých letných ciest. Stovky kilometrov a dlhé hodiny v aute cestou k moru, k horám, chalupám a kempom. Zápchy na diaľniciach, muž za volantom častuje súperov v kolóne škaredými slovami, žena na sedadle spolujazdca lamentuje, že sa malo ísť skratkou, deti vzadu sa nudia, vrieskajú... Pritom pomoc je na dosah ruky. Audiokniha. Niektro rozumný v aute zastrčí do prehrávača disk a nastane ticho, pohoda. Prijemný hlas známeho herca vyprevádza pred chvíľou nervóznou rodinu spolu s Alicou do krajiny zázrakov... Vlastne, s Alenkou do ríše divů. Lebo audioknihy, o ktorých bude rozprávať Karel Černošek, vydáva české nakladateľstvo Tympanum.

Knihy, ktoré sa čítajú ušami

Možno by ste na začiatok mohli povedať, čo to vlastne audiokniha je.

Audiokniha je kniha, ktorá se čte ušima. Je to tedy načtená kniha, obvykle jedním hlasem, kterou si můžeme poslouchat buď z audio CD nebo i v dnes oblíbeném formátu MP3. Audiokniha je alternativou tištěné knihy a je jejím doplňkem, ne konkurentem.

Nedávno som sa dočítal, že záujem o audioknihy na západnom trhu významne vzrástol. U nás, zdá sa mi, sú audioknihy ešte stále považované za okrajovú vydavateľskú oblasť. Aký je váš zasvätený názor a ako vidíte budúcnosť audioknihy?

Já osobně audioknihám velmi věřím a asi i proto se jimi zabývám a vydávám je, i když je skutečně pravda, že u nás jim teprve šlapeme cestičku. Ne každý tady ví, co si představit pod pojmem audiokniha. Mnoho lidí se s ní ještě vůbec neseťkalo. Ale možná právě proto jsem optimista, protože to znamená, že je tu spousta lidí, kteří ještě neměli příležitost objevit výhody audioknih, a až je poznají, i oni si je snad oblíbí.

Ako ste sa dostali k podnikateľskému zámeru vydávať práve audioknihy?

Ono to vlastně začalo jako nápad z legrace. Když jsem spolu s kamarádem a dnešním kolegou Josefem Burkovským studoval architekturu, velmi často jsme při rýsování a vyrábění modelů poslouchali mluvené slovo. A když jsme doposlouchali všechno, co tehdy bylo k máni, řekli jsme si, že si další nahrávky nahrajeme sami. A z nápadu se nakonec zrodilo vydavatelství. Určitě tomu pomohlo, že jsem už tehdy studoval DAMU a byl jsem na rok v zahraničí, kde jsem viděl audioknihy docela vzkvétat. Kolega zase poskytl kapitál na rozjezd.

Výber kníh vo vašom katalógu na internete je pôsobivý, pestrý. Evidentne staviate na kvalite,

osvedčených tituloch a nebojíte sa ani novej produkcie. Vedľa Coelhoého Alchymistu, Douglasoého Stopařova průvodce po galaxii či Šabachovo Občanského průkazu vidím knihu mladej polskej Doroty Maslowskej Královna šavle, Rudiša, Urbana. Na základe čoho knihy vyberáte?

Titul musí být dostatečně známý, lákavý k přečtení neboli k poslechu a trochu záleží i na jeho rozsahu. Jelikož děláme převážně nezkrácené audioknihy, volíme přiměřeně dlouhé knihy. Někdy si dovolíme udělat méně známý titul, ale se známými interprety, což v prodeji audioknih také hraje roli. Už jsme si ale i požádali o grant, a to Mezinárodní vísegrádský fond, a díky němu jsme mohli zrealizovat i takové libůstky, jako je třeba kniha Doroty Maslowské nebo román Eskorta od slovenského spisovatele Michala Hvoreckého.

Knihy predčítajú najlepší českí herci: Jiří Lábus, Jiří Ornest a Lukáš Hlavica například čítajú Milostné rošády Roalda Dahla, Barbora Hrzánová Karlíka a tovaryši na čokoládu, Marek Eben číta knihu Jeana Giona Muž, který sázal stromy, zárukou kvality sú mená ako Somr, Abrhám, Šafránková a ďalší, režírujú ich špičkoví odborníci. Je výroba audioknihy drahá? Koľko času zaberie?

Nahrát a vyrobiť audioknihu na špičkové úrovni je opravdu drahé. Platíte interpreta (někdy i více interpretů), režiséra, autora hudby, mistra zvuku, nahrávací studio a k tomu autorské poplatky, případně i odměnu překladateli. A nechat vylišovat CD také něco stojí. Navíc celý proces trvá poměrně dlouho. Od koupení práv k vydání až k samotnému uvedení audioknihy do prodeje může uběhnout třeba i rok, ale už jsme dokázali zprodukovat audioknihu i za 2 měsíce. Ovšem spěchat se nesmí na úkor kvality.

Od Michala Hvoreckého, ktorého spomínate, som sa dozvedel (rozhovor v tohtoročných aprílových Slovenských Dotykoch), že jeho knihu Eskorta ste nechali nahovoriť slovenským hercom. Povedal mi dokonca, že je to vôbec prvá slovenská audiokniha. Aký je o ňu záujem?

Audiokniha Eskorta skutečně byla první slovenskou audioknihou, tedy kompletní a nezkrácený text přečtený jedním interpretem, v tomto případě výborným Robertem Rothem. Vyšla na podzim roku 2007 díky grantu Vísegrádského fondu a podařilo se nám ji vydat v koprodukcii se Slovenským rozhlasem, díky čemuž se dostala i na vlny slovenského rozhlasu. Máme na ni výborné ohlasy od všech, kteří ji slyšeli. Zrovna nedávno si mi pochvaloval Jaroslav Rudiš, jak se mu nahrávka líbí a jak pro něj byla výborná jako příprava pro rozhovor s Michalem Hvoreckým, který měl v té době dělat. Díky Eskortě jsme pronikli i na slovenský trh, takže téměř všechny naše audioknihy si můžete koupit i na Slovensku třeba v knihkupectvích Artfora.

Takže vaše audioknihy sa dajú kúpiť v bežných knihkupectvách? Dajú sa stiahnuť aj priamo z internetu? Za aké ceny?

Ano, naše audioknihy si můžete stáhnout i přímo z internetu a to za nižší cenu, než kolik za ně dáte v knihkupectví, neboť odpadají náklady na výrobu CD a obalů. Momentálně je naše kompletní produkce ke stažení na portálu i-legalne.cz. Myslím, že na internetu je také velká budoucnost audioknih.

Aké nové knihy máte vo vydavateľskom pláne?

V květnu u příležitosti pražského veletrhu Svět knihy vydáme krásnou knihu Škola malého stromu od Forresta Cartera a pak další detektivku s Herculem Poirotem od Agathy Christie - Vraždy podle abecedy. On je totiž detektivní žánr pro poslech velmi vděčný. A dále chystáme tituly jako třeba Adresát neznámý od Kressmann Tylor s Markem Ebenem a Ivanem Trojanem jako interprety, dále budeme vydávat audioknihy Siddharta od Hermanna Hesse, Čarodějův učeň od Otfrieda Preusslera, připravujeme několik povídek od Stephena Kinga a nebo Bájecná léta od českého autora Michala Viewegha.

Zaujal ma váš vísegrádsky projekt audioknihy. Povedzte o ňom niečo bližšie, prosím.

Projekt Rozečtený Vísegrád vznikl ve spolupráci s Mezinárodním vísegrádským fondem a jeho smyslem je představovat zajímavé současné autory ze čtyř vísegrádských zemí a to netradiční formou audioknih. První edice se věnovala současným mladým autorům a v ní vyšla právě třeba audiokniha Eskorta Michala Hvoreckého a nebo román Potichu Jaroslava Rudiše, Královna šavle polské autorky Doroty Maslowské a Nejsmutnější kapela na světě maďarského autora Lászla Darvasiho. Celý projekt dával příležitost nejen mladým autorům, ale i mladým umělcům - režisérům, hercům, hudebníkům a grafikům a byl zaměřen také hlavně na mladé čtenáře - posluchače. Nyní připravujeme pokračování projektu, tentokrát se chceme zaměřit na současné vísegrádské autorky. Jsme rádi, že díky grantu můžeme tento projekt realizovat a pozvedávat tak povědomí o současné literatuře v tomto našem malém, ale na slova bohatém regionu.

Dušan Malota

Takmer každý si v Českej republike, najmä pokiaľ je muž, spomenie na reklamy, kde mladá slečna vo veľmi sexy červených minišatách umývala obrazovky našich televízorov zvnútra.

Táto slovenská herečka žijúca v Prahe, hviezda z filmu Raft'áci, si - zdá sa - umyla sklo aj pre svoje veľké roly. Andrea Kerestešová (24) práve nakrúca pre Českú televíziu hlavnú úlohu v seriáli Vyprávěj a súčasne v Nízkych Tatrách prvý slovenský horor Fabrika na smrti: Mladá krv.

*U*myla si obrazovku
a môže hrať

VLADIMÍR SKALSKÝ

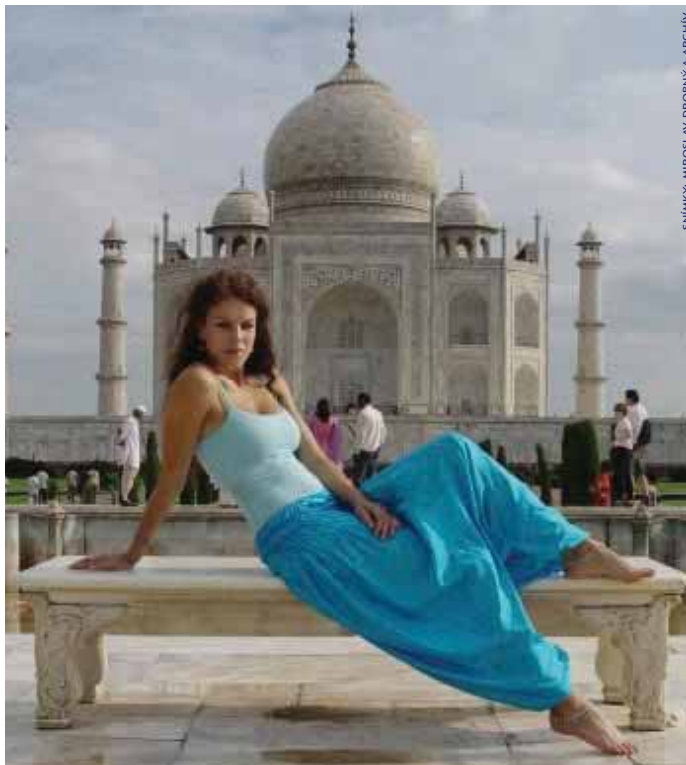
Andrea si zahrala postavu zvodnej Kláry vo filme Raftáci, kde sa o jej priazeň bili Vojta Kotek a Jiří Mádl. Objavila sa vo videoklípoch skupiny No Name, Dana Bárta či Terezy Kerndlovej a televíznym divákovi sa zapísala do povedomia aj vďaka desiatkam reklám. Hlavnú rolu mala mať pôvodne už v seriáli Svetlá pasáže, ale napokon sa Nova rozhodla, že dve Slovenky v hlavných úlohách so zlou češtinou sú príliš - zostala Monika Hilmerová. Andrea si napokon zahrala kvetinárku Rozáliu. Teraz prišla konečne hlavná rola vo veľkom seriáli s pracovným názvom Vyprávěj, ktorý sa ešte môže zmeniť.

VYPRÁVĚJ
A ROZPRÁVAJ

Česká televízia sa rozhodla v projekte Vyprávěj prerozprávať našu modernú minulosť - dej sa začína v roku 1964, pre mladučkú herečku je to samozrejme hlboká minulosť a zaujímavé retro. „O novom seriáli, ktorý by mal bežať od septembra, toho zatiaľ veľa prezradiť nemôžem. Hádám len to, že hráme Slovenku, ktorá príde študovať do Prahy, zamiluje sa, príde dieťa... Vzhľadom na to, že za mojou postavou bude chodiť rodina zo Slovenska, budem musieť striedať češtinu a slovenčinu,“ hovorí Andrea o rodinnej ságe, ktorá bude mať vyše sto dielov. Režuruje ju Bisi Architekt a Andrein herecký partner, priateľ a manžel je Roman Vojtek. Majú aj „hviezdnych rodičov“ - Martu Sládečkovú a Mariánu Labudu na Andreinnej a Veroniku Freimanovú a Svatopluka Skopala na Romanovej strane. „Nakrúcame dve série naraz. Je to škola hlavne tým, že prvú začínam ako 18-ročná študentka, druhú končím ako tridsaťročná so šesťročným dieťaťom. A medzi tými vekmi skáčem aj zo dňa na deň. Okrem líčenia je to iný tón hlasu, iný pohľad.“ Herečka sa stretáva s dobou, ktorá mala celkom iný charakter. „Ludia neboli takí slobodní, oblečenie strašné, ale čo sa mi páči, že osobné a rodinné vzťahy boli oveľa čistejšie než teraz, mali na seba viac času.“

ZA SNOM
S PRASKNUTOU
GUMOU

Andrea Kerestešová je lokálpatriot. Pochádza z Hlínneho pri Vranove nad Topľou a táto obec je stále stredom jej sveta. Od detstva prednášala, hrala divadlo, chodila na rétoriku, vyštudovala strednú pedagogickú školu v Prešove

SNIMKY: MIROSLAV DROBNÝ A ARCHIV

a tam sa dostala k tvorivej dramatiky, avšak herecké ambície nemala. „Nemyslím to v zlom, ale pochádzam zo skromného prostredia a môj predpísaný osud bol stať sa učiteľkou a nastúpiť v našej dedinke na školu.“ Zdalo sa, že ten osud naplní, keď šla študovať na Pedagogickú fakultu Trnavskej univerzity. Chýbali však peniaze, a tak sa dostala k hostesingu. To ju však príliš nebavilo. Zvrat nastal, keď spolužiačka priniesla časopis s inzerátom, že bratislavská modelingová agentúra usporadúva casting pre ľudí, ktorí by chceli hrať v reklame.

„Tak idem,“ povedala si a zrejme v tú chvíľu skočila na tobogan, ktorý ju unáša dodnes. Stala sa vari najžiadanejšou reklamnou herečkou u nás. To však ešte nevedela, keď sa pokúšala o prvú reklamu - išlo o bigboardy pre mobilné

ho operátora Orange. „Bolo leto, jazdila som vtedy z Hlínneho o tri dediny ďalej za tetou, ktorá je najlepšia na svete. Keď som sa vracala, dostala som uprostred cesty defekt. Úplne zničenná, spotená som tlačila bicykel a vtedy mi zazvonil mobil. Oznamili mi, že ma vybrali a že budem po celom Slovensku na obrovských bigboardoch. Bol to pre mňa neskutočný šok. Tlačila som bicykel s prasknutou gumou a cítila sa ako kráľovná.“ Prišla domov a tam jej mama okamžite povedala: „V žiadnom prípade, nič fotiť nebudeš! Odstrihnú ti hlavu, dajú nahé telo a budeš na internete!“ Napokon však predsa len fotila. „Strašne som sa hanbila, keď som potom okolo tých bigboardov chodila,“ smeje sa.

Prišli desiatky ďalších príležitostí v reklamných kampaniach a televízných

spotoch. Ako si vlastne vysvetľuje ten úspech? „Vždy som prišla na casting a tam bolo päťdesiat nádherných modeliek, medzi ktorými som sa cítila ako úplný šmudla. Napokon sa však vždy vyplatilo, že som bola taká normálna,“ uvažuje nahlas. „Som taký chameleón, mám asi taký univerzálny ksicht, že čo mi naň namalujú, to majú,“ zľahčuje to. „Dokonca sa stalo, že moja mama sa týždeň pozerala na reklamu a nevedela, že som to ja.“

CEZ PRIBINU MEDZI
RAFTÁKOV

Kľúčovou sa stala reklama na syr Pričina, ktorú nakrúcala s režisérom Karлом Janákom. Tomu sa totiž zapáčila natoľko, že ju pozval na casting na rolu príťažlivej Kláry v ľahkej tinedžerovskej komédii Raftáci. „Mala som v tej chvíli zbalené veci na brigádu do USA, na ktorú padli aj všetky moje úspory,“ spomína Andrea. Brigáda padla, namiesto toho prišla prvá filmová rola. Na ceste k sláve však ležal ďalší balvan. „Keď som si prečítala scenár, zistila som, že mám byť v jednej scéne nahá. To vo mne samozrejme vyvolalo veľké pochybnosti. Volala som domov. A výsledok bol pre mňa, ktorá som zo silne veriacej rodiny, jasný: rolu som odmietla. Bolo to pre mňa strašné sklamanie, žila som svoj fantastický sen a zrazu som spadla o dve poschodia naraz.“ Napokon za dva týždne nakrútila dve reklamy a potom jej zavolali, že ju do filmu berú a dajú jej na nahú scénu dablérku.

Prišiel novácky seriál Svetlá pasáže, internetový projekt Andrea v akcii, kde sa objavovala v nečakaných situáciách. V Slovenskej televízii pre zmenu modelovala reláciu Cookie.sk o internete. A pomedzi to si zlepšovala češtinu.

NIKTU NEPREŽIJE

Okrem seriálu Vyprávěj nakrúca od apríla aj film scenáristickej dvojice Agda Bavi Pain, Gejza Dezorz pod názvom Fabrika smrti: Mladá krv, ktorý by mali uviesť do kín ešte koncom tohto roka. V prvom svojom slovenskom filme hrá Andrea Češku! Jej hereckými partnermi sú okrem iných Táňa Pauhofová, Martin „Pyc“ Rausch, Alexander Bárta, Ludwig Bagin, Rytmus, Marián Čekovský, Kamil Kollárik a Yudi Stranowski.

„Je to taký slovenský hostel. Mladí ľudia idú snowboardovať a nikto neprežije,“ premýšľa opatrne Andrea Kerestešová, koľko môže prezradiť: „Oceňujem na tom jednu vec. Na Slovensku možno treba filmovú branžu prebudiť. Toto bude šok!“

Československá scéna

prípravuje:

Čomu sa smejem ja?

Zreťazenie humoru v Ľetězovej

Vedeli sme, že v zostave, aká sa zišla na pódiu v podzemí pražskej literárnej kaviarne Ľetězová, sa večer jednoducho musí vydať. Ale že až tak...!

Keď sme pozývali známeho sexuológa Petra Weissa do nášho nového scénického cyklu hudobno-literárnych programov „Čomu sa smejem ja?“, bolo nám známe, že to je nielen špičkový odborník, vídaný často v televízii, ale aj šarmantný a vtipný spoločník. Tušili sme, že večer, kde s publikom bude môcť viesť rozhovor o humore, o svojich obľúbených humoristických autoroch a sám predčítať ukážky z prinesených humoristických kníh, mu urobí radosť a že spokojní budeme určite aj my. Ale že až tak...!

Doktor Weiss jednoducho prekonal všetky naše

predstavy. Ukážky z kníh Woodyho Allena, Efraima Kishona a Stephena Leacocka čítal a moduloval s takou rozkošou a s takým prenikavým citom aj pre tie najjemnejšie odtiene vtipu, s hereckým čarováním až na úrovni hlásky, že mnohý profesionálny herec by v tme medzi obecnstvom musel žiarliť. Až nás z toho späť berie úľak, ako si poradia s takto vysoko nasadenou latkou jeho nasledovníci v ďalších večeroch „Čomu sa smejem ja?“. Niektoré úryvky, fejtóny a eseje známych svetových humoristov, ktoré doktor Weiss čítal, sme my z obecnstva - taktiež milovníci dobrého humoru - poznali, ale odteraz už nám mnohým zostanú vypálené v hlave doslova v sexi prednese popredného odborníka na sex.

Jan Jícha, mladý profesor jazykov na gymnáziu, pesničkár, básnik, autor viacerých kníh, bicyklista, cestovateľ, chovateľ somárika vo svojom domčeku za Prahou (respektíve v záhrade za ním) a čerstvý

otec dcéry, nie je (zatiaľ) známy. Zaskočil nás ale rovnako ako doktor Weiss. Pódiovou nebojácnosťou a improvizátnou pohotovosťou, s akou na mieste vyberal zo svojho repertoára piesne, básne a vtipne ich zretazoval s čítanými úryvkami doktora Weissa, prispel k veľmi uvoľnenej atmosfére, ktorá napokon vyvrcholila sexuologickou prezentáciou doktora Weissa „Mýty v sexe“. V podstate vedeckou prednáškou, s diaprojektorom a všetkým, čo k tomu aj inde, na sexuologickej konferencii napríklad, patrí. Napriek neodškriepiteľnej vedeckosti prezentácie, s grafmi, explicitnými znázorneniami a štatistickými výsledkami, sa z publika ozýval veľký smiech. Lebo doktor Weiss nevyobcoval humor ani z takých vážnych tém, ako je povedzme mýtus o dĺžke penisu. (Vedeli ste napríklad - my samozrejme áno -, že mužom by vlastne stačil penis iba trojcentimetrový, lebo vedecký výskum ukázal, že štatistická väčšina

žien pociťuje najväčšiu rozkoš práve v ústí vagíny? No vidíte!) Čiže: aj sme sa nasmiali, aj sme sa poučili. Čo viac si želať!

A poviem vám, priatelia, som rád, že do pomerne malého podzemného priestoru literárnej kaviarne v Ľetězovej ulici nemohlo prísť viac divákov. Lebo keby sa po Prahe rozkrítko, ako skeve sme sa tam s našimi hosťami bavili, na budúci večer „Čomu sa smejem?“ by nám nestačila veľkoaréna Sazky.

(dum)

V nedávno zverejneném textu o machináciách v justici, ktoré zbavujú občany víry ve fungovani spravdivé a otevené spoločnosti jsem poukázal na množici se zjevné prípady manipulace a zasahovani výkonné moci do moci právní v naši svobodné společnosti. Po dvou krátkých obdobích svobody, oddělených desetiletími totality, lehce propadáme nezájmu a lhostejnosti k veřejnému životu; prostě jako občané jsme méně odolní vůči vlivům těchto tlaků než ti, kdo mají se životem v demokracii dlouhou zkušenost.

Jak přiblížit právo občanům?

Zmínil jsem tehdy, že se k tematice vrátím poukazem na to, jak by také mohla fungovat subsidiarita - kouzelné slovo - znovuobjevena Evropským společenstvím a neznamenající nic jiného, než přiblížení společenského rozhodování přímo k lidem, jichž se konkrétně týká. Od mého minulého zamyšlení nad podivným vývojem ve výkonu práva přibyl v Česku další exemplární případ, kdy se provalilo, že lobbista, pracující pro předsedu vlády, se pokusil zastavit televizní reportáž o poslanci, politickém přeběhlíkovi, jemuž hrozí obvinění z korupce a tím vládě České republiky možná ztráta křehké většiny v poslanecké sněmovně.

Také v dříve zmíněném případě takzvané justiční mafie se vývoj dál zkomplikoval: Nejmenší vládní strana, jež žije v nebezpečí zániku, hrozí, že nebudeli odvolána nejvyšší státní zástupkyně - podle vzoru z USA srdcové eso „mafie“ - bude požadovat odstoupení ministra spravedlnosti. To je pravděpodobně jen nepřilíš logické gesto pro „příznavce“, jejichž počet pomalu klesá, ale o situaci ve společnosti vypovídá. Zmíněná strana - sama jakýsi zkorumpovaný přeběhlík - často vydírala hrozbami, jež nikdy neuskutečnila. Pokud by tak učinila, možná by padla vláda, ale strana, jež ji k pádu přivedla, by ztratila pozice na výsluní, jež jejímu postavení v politice nijak neodpovídají. Mnohem důležitější ale je, že se proti ovlivňování právní moci vládou teď veřejně vyslovila Unie státních zástupců (k níž se přidali někteří další státní zástupci) a totéž se chystá učinit i Soudcovská unie, tedy dvě oficiální sdružení občanů pověřených výkonem právní moci.

Případ, jenž začal podezřením o finančních machináciách starosty okresního města na venkově, z něhož se stal stranický šéf, senátor, ministr a první místopředseda vlády, byl různými machinacemi mezi politikou a právem ukončen jen zdánlivě. Začíná se totiž znovu vynořovat na povrch a dokonce se rozrůstá. „Právo musí ustoupit politice,“ je výrok místopředsedy nejvyššího soudu v rozhovoru se šéfkou krajského státního zastupitelství a to není maličkost. Tím méně je maličkostí, že kární řízení za tento výrok si nechal zmíněný vysoký soudce přeložit k soudu, kde mu asi nejméně hrozí postih.

Události, jež se v posledních letech odehrávají v české politice a justici, by asi otrásly i občany méně otrými, než jsou staronoví Evropané v postkomunistickém státě. Jiní Evropané, kteří se dlouho drželi v izolaci za kanálem, či jak oni sami rádi říkají „za mořem“ (overseas), se snaží naopak otevřít občan-

skou společnost občanům - včetně té právní - alespoň na úrovni, kde se jich bezprostředně týká.

Jak začátkem roku oznámil britský deník The Guardian, vláda Velké Británie se chystá na jaře zveřejnit takzvaný Zelený dokument, jenž by umožnil občanům hlasovat o formě potrestání osob, odsouzených za trestné činy nejnižší úrovně, spáchané v místě. Podle plánů ministryně vnitra Jackie Smith, by se občanům měla nabídnout možnost zúčastnit se rozhodování na obecní úrovni prostřednictvím takzvaných obecních soudů, které na některých místech (například v Liverpoolu, jednom z míst, kde kdysi fotbalové chuligánství začalo) už existují. Soudci těchto obecních soudů by rozhodovali ve veřejných místnostech, pokud možno za účasti široké veřejnosti, další by obdrželi informace internetem, všichni by mohli navrhnout tresty, hlasovat o návrzích a pak sledovat případný (očekávaný) pokrok odsouzenců za trestné činy, (třeba počmárané zdi) spáchané v obci a jejím okolí.

Podíl občanů na rozhodování o potrestání těch, kteří se na obci provinili, by se měl výrazně zvýšit. Podle průzkumu, uskutečněného úřadem vlády, by větší zainteresovanost občanů neměla mít za následek snahu občanů simu-

lovat policii ani přehnané tresty. Návrh podporuje i svaz měst a obcí. Jeho představitelka Hazel Blears na schůzi vlády tvrdila, že nejlepší je, když místní občané mají na výběr například 3 z 10 možných trestů, o výběru jednoho z nich pak hlasují, odsouzení musí trest, odhlasovaný občany, před jejich zraky plnit a pak mají hlásit, co a jak udělali.

Právě tato souvislost vyvolává u občanů důvěru, protože, podle ministryně vnitra „právo viděné, je právo vykonané“. Proto také naléhá na soudy, aby vytvořily místní webové stránky, jejichž prostřednictvím by informovaly občany o osudu pachatelů v jednotlivých případech.

Ministr spravedlnosti Jack Straw říká, že nestačí, když je proces souzení zaměřen pouze na službu obcím; samotné tresty by měly vyjádřovat zájmy obcí a tak získat jejich podporu. Obecné tresty by měly být intenzivní, tvrdé a viditelné. Potrestaní by měli vědět, že jsou za své činy odpovědní, ale také, že mají šanci se napravit a změnit způsob života. Místní občané by zase měli mít šanci vidět, že trest, na jehož udělení se podíleli, byl odsouzenými vykonáván a vykonán.

Skutečnost, že se britská vláda začala intenzivně zabývat otázkou, jak zapojit občany na místní úrovni do rozhodování o trestných činech a tak zvýšit jejich zájem o život obce naznačuje, že si je vědoma významu soudržnosti občanů ve svobodné, otevřené společnosti a vlivu, který má účast na procesu rozhodování pro dobré vztahy a fungování obce a tedy společnosti vůbec. Nejde jistě o žádný proces, který by byl automaticky zárukou účinku, nebo snad byl všeobecně aplikovatelný. Ale tváří v tvář našemu hroučícímu se systému práva, o fotbalovém chuligánství nemluvě, toto „zámořské“ evropské vládní úsilí nutí přinejmenším k zamyšlení.

Egon T. Lánský

O koreňoch terorizmu

Timothy Garton Ash, profesor Oxfordskej univerzity, bloger a publicista, je môj dávny známy. Stretli sme sa napríklad vo Viedni v roku 1988 na akomsi „cezhraničnom sympóziu“, kde sa mali predniesť a diskutovať práce hlavne československých historikov, filozofov a spoločenských vedcov z exilu i z domova, ktorí však vtedy boli v Československu prakticky vylúčení zo života spoločnosti. Tie práce sa priamo, či nepriamo viazali k oným „osmičkovým rokom“, považovaným za akési symboly československých dejín. Sympóziu sa vydarilo iba čiastočne. Na začiatku dohodnutého otvorenia v Prahe totiž štátna bezpečnosť zatkla „otvárača“ Václava Havla a tak

sa cez hranicu diskutovalo iba jedným smerom - z Viedne do Prahy.

Vtedy som Timothymu ukázal obnovené slávne viedenské kaviarne Herrenhof a Central, vrátane miesta pri stolíku, kde sedával Lev Trocký - teraz obnoveného aj s Trockého figúrou na stoličke. Timothy strávil roky vo východnom Berlíne, ale viedenský zážitok bol preň nepravdepodobný. Teraz je skúseným znalcom „globalizovaného“ sveta, ktorý pravidelne glosuje. Pred pár rokmi napríklad po návrate z USA do Európy konštatoval, že si Američania myslia, že sú na frontovej línii džihadistického terorizmu, hoci nie sú, zatiaľ čo Európa je, hoci Európania si toho ešte nie sú plne vedomí. Zrejme mal pravdu, ja by som iba dodal, že Izraelci, bez ohľadu na to, akej ideológii veria, si toho od narodenia svojho štátu vedomí sú.

Do podrobností veľkej politiky sa tu púšťať nemieim. Namiesto toho skúsím prstom ukázať, ako

Ocenenie Čin roka za skutok, ktorý prispel k záchrane života, získali na slávnostnom odovzdávaní cien Gypsy Spirit (Rómska duša) 2009 uprostred apríla v Bratislave Rómovia Kvetoslava Turčaková a Jaroslav Korpáš. Tí pomohli 16-ročnému nerómskemu dievčat'u, ktoré bolo dlhodobo na úteku z domova.

Práca pre rómsku dušu

Cielom projektu Gypsy Spirit je podľa organizátorov vytvoriť tradíciu v ocenení práce pre rómsku komunitu, verejnú platformu na prezentáciu pozitívnych reálnych prínosov a širokej verejnosti touto formou priblížiť aktivity organizácií a jednotlivcov, zamerané na podporu integrácie rómskej menšiny do spoločnosti. Ocenenie je zamerané na podporu všetkých, ktorí sa aktívne podieľajú na zlepšení situácie Rómov na Slovensku.

Do projektu bolo v prvom ročníku prihlásených 111 jednotlivcov, mimovládnych organizácií, spoločností či firiem v piatich kategóriách. Počet prihlásených a nominovaných na ocenenie Gypsy Spirit 2009 z celého Slovenska prekonal očakávania a pozitívne prekvapil členov odbornej aj laickej poroty. „Číslo 111 sym-

bolizuje nesmiernu energiu, úprimnú snahu a úsilie,“ uviedla riaditeľka asociácie Ľubomíra Slušná.

Nominácie vo všetkých kategóriách, okrem kategórie Čin roka, v ktorej o cene rozhodla laická porota, posudzovala medzinárodná päťčlenná odborná porota zložená z nezávislých osobností s dlhoročnými skúsenosťami z oblasti ľudských práv, občianskych aktivít, vzdelávania či kultúry.

V prvej kategórii Ocenenie pre mimovládnu organizáciu za realizáciu konkrétneho projektu zameraného na podporu a rozvoj rómskej menšiny a dosiahnuté výsledky bolo vyznamenané združenie ETP Slovensko.

Cenu pre spoločnosť a firmu, ktoré podporujú projekty zamerané na sociálnu pomoc a podporu róm-

skej komunity, získala spoločnosť U.S. Steel Košice, za vytvorenie a implementáciu projektu „Rovnosť príležitostí - práca pre Rómov“. Ten rieši situáciu dlhodobo nezamestnaných ľudí s cieľom znížiť nezamestnanosť v regióne a zvýšiť životnú úroveň Rómov.

Nezisková organizácia Škola dokorán, ktorá sa vo svojej činnosti zameriava okrem iného aj na rozvoj zručností a skvalitňovanie vzdelávania rómskych detí, si odniesla ocenenie v kategórii mimoškolských vzdelávacích aktivít pre rómske deti a mládež.

Porota odmenila aj Františka Godla, ktorý svojou celoživotnou pedagogickou prácou a verejnou angažovanosťou v prospech rómskych aj nerómskych žiakov prispel k zlepšeniu postavenia Rómov.

„Pozitívne príklady, to je predsa to najdôležitejšie, ako môžeme ovplyvniť verejnú mienku poslucháčov, divákov, čitateľov a v prípade Rómov sa dozvedieť napríklad aj o tom, prečo je dôležité, aby súžitie s nimi bolo pokiaľ možno harmonické. Nie je to tak, že by boli etnikom, ktoré neprináša do nášho života určité hodnoty. Napríklad u nás doma, v Čechách, udávajú dnes rytmus populárnej hudby Rómovia, povedal jeden z členov poroty, minister pre ľudské práva a národnostné menšiny Českej republiky Michael Kocáb na margo prvého ročníka projektu.

Projekt Gypsy Spirit iniciovala mimovládna organizácia Asociácia pre kultúru, vzdelávanie a komunikáciu a záštitu nad tohtoročným podujatím prevzal slovenský zástupca v Európskej komisii Ján Figel'. „Som rád, že v projektoch je silne rozvíjaná dimenzia vzdelávania, lebo dostupnosť a kvalita vzdelania je predpokladom integrácie lokálnej, regionálnej, národnej, ba aj európskej. Ak chceme, aby sme si lepšie rozumeli, aby nás rozmanitosť nerozdeľovala, ale pozývala k úcte a spolupatričnosti, potrebujeme vzdelanosť,“ zdôraznil.

Program slávnostného večera, na ktorom sa zúčastnili aj viaceré osobnosti spoločenského a politického života, spestrili detský zbor Yraef a Kokava kere lavutara, Cigánski diabli a husľový virtuóz Patrik Žigmund. (ta)

sa smrteľná nenávisť vytvára, pestuje a udržuje už v detoch, napriek snahám a dobrej vôli ľudí, podávajúcu ruku cez hranicu nenávisť. Domnievam sa, že ide o udalosť výrazne dôležitejšiu než je akési „české predsedníctvo v Európskej únii“ a zaslúži si oveľa viac pozornosti českej i nečeskej. Ukazuje totiž na korene toho, čo ohrozuje „globalizovaný“ svet kdekolvek. K našincovi sa ale, žiaľ, tento druh informácií sotva dostane, nerozmazáva totiž sex, neveru či hádky a kriminalitu pseudocelebrít. Historiku nedávno priniesla tlačová agentúra AP, ja som ju prevzal z liberálnych, teda ľavicových, britských novin The Guardian, obvykle veľmi kritických k politike Izraela.

Pri meste Jenin, na západ od rieky Jordán, teda v tej „umiernenejšej“ časti Palestíny, je utečenecký tábor, kde arabská občianka Izraela, Wafa Iounis, založila a cvičila mládežnícky orchester „Struny slobody“, deti vo veku 11-18 rokov. Po dohode s izraelskou charitatívnou organizáciou Ruach Tova,

čo znamená Dobrá vôľa, orchester vystúpil v izraelskom meste Cholon, kde hral pre skupinu starších Izraelčanov, ktorí prežili holokaust, hitlerovský pokus vyvraždiť židov. Holokaustu padlo za obeť okolo šesť miliónov ľudí. Po koncerte informoval predseda „ľudového výboru“ v jeninskom tábore Adnan Hindi, že holokaust bol politickou otázkou a obvinil dirigentku, že zatiahla deti neoprávnene do sporu. Dirigentka bola vyhodená z bytu a všetka činnosť jej má byť zakázaná.

Popieranie a zatajovanie holokaustu je medzi Palestínčanmi rozšírené. Adnan Hindi na otázku novinárov pripustil, že k nemu došlo, ale dodal, že Palestínčania stoja tvárou v tvár podobnej masakre zo strany Židov. Dovolím si poukázať na maličkosť: obyvatelia Izraela sú Izraelčania. Židia i židka, žijúci na celom svete, sú príslušníkmi rasy alebo náboženského spoločenstva. Zdá sa, že všetci, ba aj ich priatelia, sú v očiach fanatických džihádov nepriateľmi.

K veci patrí aj fakt, že hrôzy a rozsah holokaustu na židov boli po 2. svetovej vojne rozhodujúce pre vznik štátu Izrael po hlasovaní v OSN. Vyše 60 rokov trvá násilie a vojny na Blízkom východe a šíria sa postupne po celom svete. A tí, čo veria, že toto šírenie je v ich záujme, zo všetkých síl a všetkou hrubou mocou vstúpajú nezmieriteľnú nenávisť aj svojim deťom. Potom ich, infikovaných vierou, že pôjdu rovno do raja a opásaných výbušnami, posielajú na smrť s cieľom pozabíjať čo najviac ďalších, ktorí ani nemusia byť ich nepriatelia. Môžu to dokonca byť ich susedia, či celkom neznámi ľudia, ktorí mali „iba“ tú smolu, že boli nablízku ich chodníčku do raja. Preto vadia aj „Struny slobody“, na ktorých ich vlastné deti hrajú mierové tóny. Na potieranie tohoto druhu šialenej nenávisť k životu bude treba spolupráca s mierumilovnými ľuďmi. Predovšetkým s islamistami, ale aj s inými. S takými, ako je Wafa Iounis, Arabka a izraelská občianka. Egon T. Lánský

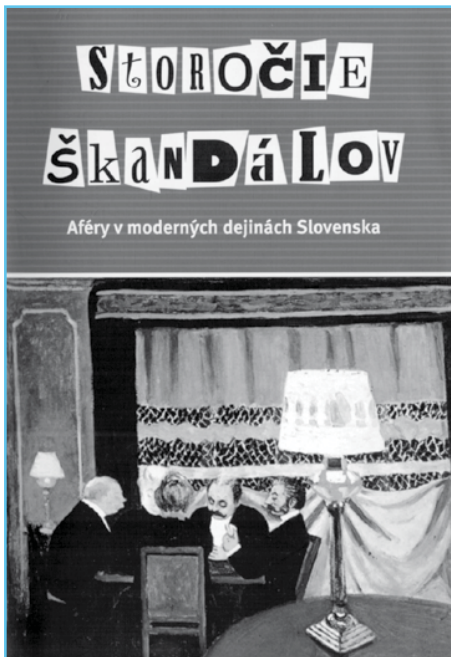
S podtitulom „Aféry v moderných dejinách Slovenska“ prináša kniha vydaná Spoločnosťou Pro Historia dvadsaťdva príbehov od historikov všetkých troch generácií z rôznych oblastí slovenských a v rámci nich československých dejín. Časovo možno ohraničiť aj troškou minulosti devätnásteho storočia, ved' jednotliví aktéri si svoju minulosť niesli z prostredia, ktoré ich formovalo a bol to práve koniec devätnásteho storočia.

Čo je zaujímavé, najviac príbehov je venovaných azda najvýznamnejšej postave slovenských dejín prvej polovice dvadsiateho storočia Milanovi Hodžovi. Ide o rôzne aféry, ku ktorým sa ešte vrátim. Ale nedá mi, aby som nespomenul úryvok zo spomienkovej knihy „Od liet mladých k nemladým“, ktorej autorom bol na Slovensku usadený novinár František Veselý. Kniha vyšla v roku 1969 a nezaslúžene zapadla do zabudnutia. Prináša v nej rôzne anekdotické príbehy, ale v kapitole o Hodžovi a Šrobárovi takto charakterizuje Milana Hodžu: „Neraz som si všimol, že okolo Hodžu často obchádzajú veľmi podozrivé individua, ktoré Hodža posielala nie raz významnými úlohami aj do zahraničia. Bol tým napokon už známy. Predseda Najvyššieho súdu Dr. Vladimír Fajnor (bol niekoľkokrát aj ministrom úradníckych vlád) to raz nádherne vystihol: - Predstavte si miestnosť, kde sedí sto statočných ľudí a medzi nimi jeden gauner. Hodža si z nich má vybrať spolupracovníka. Nepozná ani jedného. Ale príde do miestnosti a ukáže prstom - na toho gaunera!“

Ako taký príklad by som chcel spomenúť príbeh „Nevydarený kšeft finančného experta“ od Mateja Hanulu. Išlo o spreneveru peňazí Rolníckej vzájomnej pokladnice v roku 1927. Ján Cablk, prepredratový Slovák, podpredseda a od roku 1926 riaditeľ a hlavný vykonávateľ Hodžových pokynov, nesie za to hlavnú zodpovednosť. Rolnícke vzájomné pokladnice boli srdcovou záležitosťou Milana Hodžu. Ich založením v čase, keď pôsobil ako minister poľnohospodárstva, sa snažil zlepšiť postavenie slovenského roľníka. Rolnícke vzájomné pokladnice mali roľníkom umožniť získať lacný a dlhodobý úver. Cablk, ktorý bol priateľom a spolupracovníkom Milana Hodžu spoločne s Františkom Sedom, hlavným tajomníkom agrárnej strany na Slovensku, využívali finančné zdroje roľníckych pokladníc a ich konanie bolo často korupčné. Cablk nesie zodpovednosť za miliónový úver pre špekulanta. Aj keď iný Hodžov priateľ - predseda RVP Anton Štefánek - po zistení týchto skutočností rezignoval a už nechcel mať s nimi nič spoločného, Hodža svojho priateľa Cablka, napriek všeobecnej kritike, ešte päť rokov vo funkcii podržal. Potom došlo k omladeniu politikov agrárnej strany na Slovensku. Ján Cablk bol rozporuplná osobnosť. Ako národovec bol viac ako rok počas prvej svetovej vojny väznený. Predtým podporoval mnohých slovenských študentov, ktorí študovali v Čechách. Keď v roku 1943 zomrel, bolo na pohrebe veľa mužov, ktorí mu vďačili za pomoc pri štúdiu.

Emília Marty slovenskej historiografie - Alena Bartlová - je autorkou ďalšej kapitoly venovanej Milanovi

Storočie škandálov

Hodžovi. Pod názvom „Dar pre arcibiskupa“ popisuje kauzu Milana Hodžu a dvadsaťtri miliónov, ktoré boli predisponované pre ostrihmského arcibiskupa kardinála Jána Černocho, skalického rodáka. Išlo o finančné vyrovnanie za majetky ostrihomskej kapituly, ktoré po vzniku Československej republiky ostali na Slovensku. Milan Hodža sa snažil predísť medzinárodnému súdu a túto otázku vyriešiť. V sekulárnych českých politických kruhoch bol za to kritizovaný. Málo sa vie, že tento škandál sa hodil aj niektorým príslušníkom slovenskej katolíckej hierarchie, ktorí mali záujem na Hodžovej politickej likvidácii.

NADŠENIE Z PRÁCE NA PROPAGANDISTICKEJ SNÍMKE Z 50. ROKOV, NA KTOREJ UMELOSŤ SITUÁCIE ZVÝRAZŇUJÚ NÁRAMKOVÉ HODINKY NA RUKU

Najvýznamnejší slovenský historik vo svojej generácii Roman Holec je autorom kapitoly, ktorá sa opäťovne viaže k Milanovi Hodžovi „Aféra coburgovského dedičstva“. Na Slovensku vlastnil veľké majetky Filip Sachsen-Coburg-Gotha, starší brat bulharského cára Ferdinanda. Po Filipovej smrti si na dedičstvo nárokovali bulharský princ Cyril, mladší brat cára Borisa, Ferdinandov syn a Filipov prasnovec Josiáš. Spory trvali veľmi dlho a zapríčinili korupčné aféry v českých a slovenských politických kruhoch a viedli k demisii Milana Hodžu.

Roman Holec je autorom ešte jednej kapitoly, ktorá sa viaže ku Coburgovcom. V príbehu „Manželstvo bez lásky - láska bez manželstva“ opisuje príbeh Filipovho manželstva s jeho sesternicou Lujzou, dcérou belgického kráľa Leopolda, ktorá bola staršou sestrou princeznej Štefánie, manželky korunného princa Rudolfa Habsburského, ktorý spáchal v Mayerlingu samovraždu so svojou milenkou Máriou Vetserovou. Nešťastné manželstvo s Filipom riešila Lujza zamilovaním sa o spoločným útekom s o deväť rokov mladším chorvátskym poručikom, schudobneným grófm Gejzom Mattasich-Keglovichom. Aj keď ten len preukázal veľkú odvahu a lásku na rozdiel od podobnej aféry na wettinskom dvore, kde saskému kráľovi utiekla manželka s talianskym hudobníkom Tosselim, ktorý z veľkej lásky ku kráľovnej skomponoval dodnes hranú Tosseliho serenádu. Príbeh je veľmi napínavý a neostáva nič len čakať na veľkú monografiu Romana Holca „Coburgovci a Slovensko“, ktorá by mala vyjsť tento rok v knižnej podobe.

Hodžovi venoval kapitolu aj Milan Zemko. Pod názvom „Ako sa zbaviť ministra“ opisuje Hodžov pád v roku 1929. Posledná kapitola venovaná Hodžovi je od Dušana Segeša. „Hodža, peniaze, ženy a intrigy“, ktorá opisuje Hodžove osudy v emigrácii, kam si k neviere berie so sebou svoju milenkou Annou Serafinou Mayerovú, čo ho nielenže politicky kompromitovalo, ale oslabilo jeho postavenie nielen voči československej emigrácii, ale aj voči britským politickým kruhom.

Kniha „Storočie škandálov“ prináša ďalšie zaujímavé kapitoly z dejín Slovenska. Je doplnená bohatým fotografickým materiálom a skutočne stojí za prečítanie. Podobné knihy vychádzajú aj v iných krajinách. Pred piatimi rokmi vyšla v češtine kniha kolektívu autorov z radov českých historikov: „České průšvihy aneb Prohra, krize, skandály a aféry českých dějin let 1848-1989.“ Verejnoscť vždy prejavovala záujem o život spoločenských i politických elit, a tak sa o nich môžeme dočítať aj s tým povestným Anderseňovým „Kráľ je nahý“.

Vojtech Čelko

Tanečno-hudobný projekt „Hviezdy folklóru“ s podtitulom „Hudbou, tancom a folklórom proti intolerancii“ uviedol v premiére na začiatku apríla orchester Diabolské husle Jána Berkyho Mrenicu s tanečným súborom Čarovné ostrohy - Atašé.

Berky Mrenica v spolupráci s choreografmi Jaroslavom Moravčíkom a Petrom Živnerom pripravili šou, v ktorej spojili štylizovaný folklór a rytmický moderný tanec. Premiéru mal novozložený dvadsaťštyričlenný orchester Diabolské husle s viacerými známymi hudobníkmi súčasnosti. Úspech mali jeho samostatné hudobné čísla Diabolské husle, Loro, Cigánsky plač a známa pieseň Duj duj dešuduj.

O réžiu programu a choreografiu tanečných čísel sa spoločne podelili Jaroslav Moravčík a Peter Živner. S tanečným súborom Čarovné ostrohy - Atašé zaujali klasickými tancami zo Šariša, Myjavskou parádou, karičkou zo Zemplína, Podpolianskou náladou aj modernými tancami s gumami či plastovými fľašami v tanci nazvanom Čap(fl)jaše. Hostom z Moravy v tomto programe bol folkový pesničkár Vlasta Redl.

Z troch piesní mal najväčší úspech duet dvanástich chlapov, ktorí zaspievali spolu s Róbertom Puškárom aj v sprievode Puškárovej fujary. Zaplnené hľadisko bratislavského Istropolisu odmenilo na záver účinkujúcich dlhotrvajúcim aplauzom a standing ovation.

„Bol som bigbiták, v pätnástich som začal tancovať a moje srdiečko bilo aj pre bigbit aj pre tanec. Robil som dlhé roky umeleckého šéfa SLUK-u, preskákaval som si roky ako sólista aj tanečník tohto súboru. Dnešné predstavenie bolo príjemné, bol tam folklór, aj moderné tance, celý tanečný súbor, ktorý má tri

desiatky členov, sa mohol naplno prejaviť v tomto programe,“ povedal choreograf Jozef Moravčík.

„Som veľmi prekvapený, že bola takáto spontánna reakcia, toto sme naozaj nečakali. Malo to veľkú odozvu, takže sa tešíme. Príprava bola poriadna drina, ale oplátilo sa,“ dodal choreograf Peter Živner. „Snažil som sa tento program pripraviť tak, aby to nebolo také štandardné, jednoduché. Podarilo sa mi dať dokopy fantastických muzikantov a v prvom rade dobrých ľudí, ktorí mali trpezlivosť a vydržali pripraviť také náročné predstavenie,“ pridal tretí z hlavných aktérov tohto projektu, husľový virtuóz Ján Berky Mrenica. (ta)

Hviezdy folklóru

SNIMKY: ARCHIV

Neúnavný folklorista

V druhej polovici marca sa významného životného jubilea, 60. rokov, dožil folklorista, tanečník, umelecký vedúci a choreograf súboru Vranovčan Štefan Kocák.

Od roku 1972 pracuje v Hornozemplínskom osvetovom stredisku vo Vranove nad Topľou ako odborný pracovník pre tanec. V rokoch 1973-77 absolvoval diaľkové školenie choreografie a tanečnej pedagogiky v Košiciach a v Bratislave.

Vo folklorom hnutí pôsobí od roku 1958. Tancoval už od detstva v detskom súbore v Komáranoch, neskôr vo folklorom súbore v Humennom, v súbore Vihorlat v Snine, Strážčan v Strážskom a vo Vojenskom umeleckom súbore piesní a tancov Jánošík v Brne. Vo folklorom súbore Bukovčan vo Vranove nad Topľou bol tanečníkom i choreografom. Od roku 1971, teda plných 37 rokov, je umeleckým vedúcim a choreografom folkloromného súboru Vranovčan, ktorý sa pod jeho vedením prepracoval medzi špičkové kolektívy na Slovensku. Na celoštátnych súťažiach získal najvyššie ocenenia a absolvoval 72 zájazdov po štátoch Európy, Ázie, Afriky a Ameriky.

Doma i v zahraničí naštudoval vyše sto choreografií. Tanečné kompozície vytvoril vo folklorom súbore Vihorlat, Bukovčan, Chemlon v Humennom, Šarišan a Dúbrava v Prešove, Makovica vo Svidníku, Čerhovčan v Bardejove, Partizán v Slovenskej Lupči a PULS v Prešove. Spolupracoval s poľskými súbormi Jaroslaw z Jaroslawy, Rzeszoviak Rzeszow, Pogužane

Krosno, na Ukrajine so súborom Junost', so súbormi v Užhorode a vo Veľkom Bereznom, so súbormi Slovákov v zahraničí - v Maďarsku - Veľká Bukovinka v Repášskej Hute, v Tatabányi, v Budapešti, v Srbsku - Vretno v Kyšaci, v Kanade Východná Toronto.

Od roku 1976 spolupracuje na príprave Folkloromného festivalu Východná. Je dlhoročným členom programovej komisie. Realizoval viaceré programy folkloromných súborov a skupín a dva galaprogramy. Pôsobí ako lektor, porotca a režisér programov na kultúrnych podujatiach v rámci celého Slovenska. Od roku 1968 sa venuje výskumu tradičnej ľudovej kultúry, najmä na východnom Slovensku. S regionálnym združením Nové milénium a folkloromným súborom Vranovčan v roku 2002 vydal „Zborník ľudových piesní z okolia Vranova nad Topľou“, v roku 2004 so synom Petrom v spolupráci s Obecným úradom v Zámutove monografiu „Tradičná ľudová kultúra obce Zámutov“, v roku 2005 zemplínske „Príslovia, porekadlá a kalendárové obyčaje“ i „Slovník slovenského nárečia hornozemplínskeho z Vranova nad Topľou a okolia“ a v roku 2006 opäť so synom Petrom knižku „Juraj Šaffa - nositeľ ľudových tradícií“, venovanú stému výročiu narodenia vynikajúceho i osobitého tanečníka a veršovníka z Dlhého Klčova. Najnovšou publiká-

ciou Štefana Kocáka je knižná publikácia „Folkloromný súbor Vranovčan“.

Dlhoročné aktivity Štefana Kocáka v kultúre a v oblasti folkloru patrične ocenili na úrovni mesta i okresu. Je držiteľom Plakety Daniela Licharda a držiteľom Pocty ministra kultúry SR i Pocty generálneho riaditeľa Národného osvetového centra.

Anna Papiězová

Divákov sme sa nemohli zbaviť

Režisér Jaro Vojtek musí počítať s tým, že keď sa vráti domov do Martina, otec sa ho zase raz spýta: „Tak, kde sú tie dokumenty, Jaro? Načo si to študoval?“ Dlho mu nevedel poriadne odpovedať, ale dnes by to mohol skúsiť takto: „Vo Francúzsku, napríklad.“

Meno na plagátiku

V štrasburských univerzitách, v knižniciach a vo filmových kluboch visel nedávno plagátik; oznamoval, že sa budú premietat' Papierové hlavy a že príde aj ich autor Dušan Hanák. Na programe bola vlastne celá jeho retrospektíva a bonusom boli filmy jeho študentov. Hanák si mohol vybrať jedného, kto ho na ceste po štrasburských kinosálach bude sprevádzať, a vybral si Jara Vojtku.

Nakoniec z toho boli naši režiséri tak trochu unavení. „Hovorím to v dobrom zmysle slova, my sme sa tých divákov nevedeli zbaviť,“ spomína Jaro Vojtek. „Diskutovať sa im chcelo hádam viac ako študentom VŠMU, rozprávali sa s nami aj pri víne a pri syroch a odchytávali nás aj pri dverách, keď sme už, unavení, chceli odísť.“

Francúzov prekvapil Vojtkov dokument „My zdes“, ktorý rozpráva o Dimitrijovi z Kazachstanu a o jeho sne skúsiť život u nás na Slovensku. „Francúzi o prísťahovalcoch pravidelne počúvajú v správach, čítajú predsa noviny, poznajú štatistiky. Ale teraz videli prísťahovalca ako človeka a mohli precítiť, že cesta za vysnívaným blahom býva plná bolesti,“ vraví Vojtek.

Po Papierových hlavách zas Dušan Hanák Francúzom vysvetľoval, že jeho film nie je pomstou režimu. Je to film o totalite všetkých druhov. Vojtek hovorí: „Videl som, ako pri počúvaní nat'ahovali uši a otvárali oči. Žasli, ako môže byť niekto takým oduševneným filmárom, nemeniť sa, hoci sa mení doba, a vždy stáť na strane človeka. To, že som s Dušanom Hanákom mohol do Štrasburgu ísť a že moje meno bolo na plagátiku spolu s ním, to je pre mňa viac ako soška z festivalu.“

Dojatie v polepšovni

Film „My zdes“ má festivalových cien veľa, v kine bol už v roku 2005, len Slovenská televízia ho ešte nevysielala. Akoby nebol záujem. Francúzska skúsenosť však Vojtku povzbudila: „Pýtali sa ma, prečo „My zdes“ nebol vo francúzskej distribúcii. Tak som si povedal, že by sme nemali byť utiahnutí a myslieť si, že to, čo sa okolo nás deje, nikoho nezaujíma.“

Minulý rok v novembri zvíťazil Vojtek na bratislavskom festivale Jeden svet s filmom „Malá domov“. Príbeh o malom chlapcovi z Kokavy nad Rimavicou, ktorý túži byť veľkým futbalistom, už videli aj

zedeškári v Priedvizi. Rovnaké premietanie mali aj chlapci z kokavskej polepšovne. „Myslel som si, že mi chlapci skôr otrieskajú film o hlavu, ale nie. Dojal ich a pýtali si DVD.“

Pred časom sa na VŠMU ohlásil jeden francúzsky režisér, chcel tam ukázať svoj film a pritom sa sťažoval, že francúzske televízie ho nechcú hrať. „Jeho film tam hrali na troch kanáloch, a on si napriek tomu vraví, že je undergroundový režisér,“ vraví pobavene

Vojtek. „Vo Francúzsku, v Anglicku, ale i v Česku si zvykli na to, že sa v televízii premietajú dokumenty. Nevie, prečo sme to doteraz nevyskúšali aj my a prečo na ne naša televízia nevyčleňuje viac peňazí. Na generácii svojho otca vidím, že by si ich rada pozrela. A čakám, že raz ich bude reklamovať aj môj syn Vincent. Nerád by som sa potom hlúpo vyhováral, že som ich aj nakrúcať chcel, ale že sa nedalo.“

Kristína Kúdelová

Tentoraz je v tajničke citát muzikanta Jara Filipa. Riešenie pošlite do konca mesiaca na adresu: SLOVENSKÉ DOTYKY, Salmovská 11, 120 00 Praha 2, alebo e-mailom na adresu dotyky@czsk.net. Traja vylosovaní riešitelia dostanú od redakcie jednu z nových kníh z produkcie Slovensko-českého klubu.

Tajnička v marcovom čísle ukrývala citát od E. M. Remarqu: „Iba nešťastný človek pozná šťastie.“ Knihy vyhrávajú: **Kateřina Mejtská, Praha 4, Milada Jirásková, Smečno a Terezie Vidimská, Praha 4-Podolí.** Srdečne blahoželáme!

							VEČER, PO FRANCÚZSKY	POHORIE - ETIÓPIA	TOURSKÝ GROŠ Z 16.-19. STOR.	FRANCÚZSKA PONORKA	2. ČASŤ TAJNIČKY	ALKALINUS (SKR.)	... PAULO (BRAZILIA)
							SATAN, PO ANGLICKY						
							OPÁLILA						
							IMRICH (ZDROB.)						
							PALETA (ZDROB.)						
POMÔCKY: TORMESE, ČON, MTOA, NJALA, KARAKAL, KIRA, ŠTOLA, IHET, ULSAN, EVRA	NAJMĀ, PREDOVŠETKÝM	1. ČASŤ TAJNIČKY	PRÍSTAV V JUŽNEJ KÓREI	ŠOK, PO MAĎARSKY	MENO OŤILE	PRASTARĀ MĀTKA ŠPZ OKRESU BRATISLAVA						BÝV. RUSKĀ ORBITĀLNĀ STANICA	EXTERNAL AGENT INTERFACE (SKR.)
NIEČO VEĽMI HNUSNÉ (EPXR.)								PREMENOVANIE, PO ANGLICKY					
								NENĀROČNĀ OBILNINA					
BLĀBOTALO									SCHŌDZKA (ZAST.) ŠPZ OKRESU RAKOVNĪK (ČR)				
AUTOMATICKÝ STROJ						FRANCÚZSKĀ RIEKA ŠVAJČIARSKĀ SIDLO				ZĀKLADNĀ ČĪSLOVKA SAMICA SRNCA			
ALE NO, VEĎ					OSTROV - ZAIR PIEVNE UZĀVRETĚ SPOLOČENSTVO				KREMĪK (ZN.) KOŽUŠNĪCKÝ PODNIK V TRUTNOVE			HALUCINĀCIA	POPEVOK
NATIONAL ACADEMY OF NEUROPSYCH.				SUSĪENKA HALUCINĀCIA					TMĀVÝ ČLOVEK MESTSKÝ SAD				
ON, PO NEMECKY			ŠPANIĀLSKĀ RIEKA EGYPTSKĀ BOHYĀNA V PODOBE KRAVY					MESTO I ŠTĀT V AMERIKE STĀVKOVĀ HRA					
	MESIAC SATURNĀ VPIL							AFRICKĀ MAČKOVITĀ SELMA VĀČŠĪ RODINNÝ DOM					
DREVENĀ NĀDOBA						VERU (NĀR.) FYZIKĀLNĀ VELIČINA (NEWTON)				EPOCHA BODĀŤ, PO ANGLICKY			
ZBOR ZĀSTUPCOV LUDU					BRLOH, PO ANGLICKY SAMICA PSA				ŠPZ OKRESU SEMILY (ČR) KRMIVO			POBREŽNĀ PLYTKĀ PLĀŽ	STARĀ NŌRSKĀ JEDNOTKA DĹŽKY
ATENUĀTOR (SKR.)				ZĀSOBNĪK OBLĪIA KILOGRAM (HŌVOR.)					OBEC V OKR. POPRAD DOROTA (DOM.)				
PRIRODZENÝ LOGARITMUS (SKR.)			KOVALA RYTMUS					LICITOVAL OBEC V OKR. GALANTA					
	NĀUKĀ O MORĀLKE NIČ							POPOLUDNĪ OBEC PRI TREBIŠOVE					
SUDĀNSKĀ SIDLO						ČESKÝ BĀSNĪK GONIOMETRICKĀ FUNKCIA				KOREJSKĀ DROBNĀ MINCA VYDAL ŪRODU			
MALĚ UCHO					ROZHRANIE PRE HDD V PC BANDA, PARTIA				ULICA (SKR.) ČĪERNÝ (ANGL.)			NAKOSIL	VYDĀVALĀ ZVUK, ZAZNIEVALĀ
LITOVĀINA (KŌD JAZYKA)				OKRAJ ŪST HL. MESTO RAKUSKA					ZLIĀTINA MEDI S ČĪNOM ALEBO AJ S INÝM KOVOM SLOVENSKĀ REPUBLĪKA (KŌD ŠTĀTU)				
SPOJENĚ ARĀBSKĚ EMIRĀTY			MYS - INDONĚZIA (O. CELEBES) KRMIVO					BRĀT. FUTBALOVÝ KLUB AKO ŠĀBY (POET.)					
	SLOVENSKĀ GRAFĪA (SKR.) PLANĚTKĀ OSOBNĚ ZĀMENO							ODKĪAL CESTA, PO MAĎARSKY					
3. ČASŤ TAJNIČKY										MOČIL (DETS.)			
ŠPORTOVEC PESTUJŪCI GYMNĀSTĪKU													PĪCHĀLA ROHĀMI

Správy STV v Českej televízii

Slovák, ktorý žije v Česku - a najmä ten starší - je rád informovaný o tom, čo sa deje v jeho rodnej krajine, a preto si pozrie slovenskú spravodajskú reláciu. Lenže ako sa zdá, verejnoprávnej ČTV príliš nezáleží na tom, aby si nejakí diváci naladili ČTV 2, keď ju tento kanál preberá z Bratislavy. Ide totiž o veľmi skorú hodinu - o 5.30 (vo víkendové dni je to o 6.30). Pripomeňme si, že Správy verejnoprávnej Slovenskej televízie vysiela ČTV pred pár rokmi ešte v celkom prijateľnom čase - po 22. hodine. (Možno vtedajší spravodajský šéf mal Slováka v rodine. Ten dnešný iste predpokladá, že divák prahnúci po čerstvých informáciách zo SR si na tú skorú hodinu jednoducho natiahne budík.)

Pre čitateľov nášho mesačníka bude možno zaujímavé pozrieť sa kritickým okom na hlavné večerné Správy STV a čiastočne ich porovnať s českými Udalosťami. V Bratislave ich moderujú dve dvojice: Jarmila Hargašová s Ľubomírom Bajaničom a Natália Žembová s Vladom Vondrákom. Viac rokov tu bola moderátorkou aj Jana Majeská (s Ivanom Jandom), tá je však už niekoľko mesiacov na materskej dovolenke. Všetci spomínaní sú vo svojom fachu veľmi dobrí, i keď je pravda, že ženy by v prísnom posudzovaní krásy nad svojimi českými kolegyňami nevyhrali. Ich celkový prednes a artikulácia sú príjemné, diktácia i mimika aká má byť, reč dôrazná, jej tempo nie prírychle (ako je to u českých hlásateľiek s výnimkou J. Voldánovej, takže pri kratšej správe bez obrazu divák niekedy ani nevie, o čom je reč). Zaujímavé je, že reportážne materiály zo sveta sú v STV takmer vždy obsažnejšie než v ČTV, prinášaná téma sa rozoberá podrobnejšie, z viacerých aspektov. Spravodajská redakcia STV má aj akýsi prijateľnejší poriadok v zaradovaní správ z domova i zvonka, divák sa v ňom s dobrým pocitom orientuje. Reportážne zábery a sprievodné správy z cudziny sa vysielať až na konci relácie.

Dĺžka vysielať slovenských večerných správ je okolo 20 minút, čo pre tento typ programu plne vyhovuje. České Udalosti sa vysielať až 35 minút. Táto minútáž dnešného diváka sotva udrží pri plnej pozornosti. Titulky v nich bežia prírychlo, človek ich často ani nezachytí. V slovenskom a rovnako i v českom televíznom spravodajstve by sa malo viac dbať na čistotu jazyka a správnu štylizáciu viet. Niekedy má človek dojem, že dnes sa už pri redaktorských skúškach na toto kritérium až tak veľmi nehládí. Kritiku si zaslúži režisér Správ za to, že ukáže, aký má moderátorka opasok na šatách (stôl je tu dost nízko), hoci divák by sa radšej pozeral na tvár moderátora v detailnom snímaní ako je to v ČTV. A potom - ten režisér by nemal byť až taký mravokárca a povoliť týmto ženám hlbšie výstrihy - ako ich majú moderátorky ČTV. Nedobрым dojmom pôsobí i časté menenie zvuky i úpútavky oboch televízií - zvlášť dnes, keď každý odbor trpí nedostatkom financií.

A na záver azda ešte niekoľko mien redaktorov a reportérov Správ STV, o ktorých možno povedať, že pripravujú kvalitné a zaujímavé materiály: Rita Bočáková, Andrea Predajnová, Iveta Ratkovská, Marta Zelenáková, Marek Galinovič, Radoslav Zemančík. A možno je i na škodu, keď drvivú väčšinu redaktorov tu tvoria ženy okolo dvadsiatky, ktoré ešte nemôžu mať veľa skúseností s novinarskou prácou.

Jolana Kolníková

PREDPLATNÉ

Ponúkame vám možnosť za mimoriadne výhodných podmienok si náš časopis predplatiť. Jedno číslo vás bude stáť len 10 Kč (na Slovensku 10Sk/0,33 euro), pričom cena vo voľnom predaji je 18 Kč/18 Sk/0,6 euro! Dostanete ho teda za 55 percent ceny a nemusíte ho zháňať po stánkoch!!! Sami si môžete zvoliť aj obdobie!

Napríklad za jún 2009 až december 2009 zaplatíte 7 x 10 = 2,32 euro

Zašlite objednávkový kupón s vyznačeným predplatným obdobím (prípadne si časopis objednáte telefonicky), my vám začneme zasielať magazín Slovenské dotyky a zároveň vám pošleme i vyplnenú zloženku, ktorou uskutočnite úhradu.

Predplatné v ČR:
Písomné objednávky:
Vydavateľstvi MAC, s.r.o.,
U Plynárny 404/91,
101 00 Praha 10
Telefonické objednávky:
226 218 865

Predplatné v SR:
Písomné objednávky:
Magnet-Press Slovakia,
P. O. Box 169, Teslova 12,
830 00 Bratislava
Telefonické objednávky:
244 454 559, 244 454 628

Firmy (z ČR i SR) môžu uhradiť predplatné aj na základe faktúry. Platí normálny postup, treba len na objednávkový kupón dopísať heslo „faktúra“ a priložiť lístok s vašim IČO, DIČ a bankovým spojením.

Objednávky do zahraničia (mimo ČR a SR) na rok 2009 prijíma redakcia. Poplatok 15 USD (Európa a zámorie pozemnou cestou), respektíve 20 USD (zámorie letecky) uhradte na náš účet číslo 192786560227/0100 v Komerčnej banke, pobočke Praha-Mesto.

SLOVENSKÉ DOTYKY

Magazín Slovákov v ČR OBJEDNÁVKOVÝ KUPÓN

meno a priezvisko

adresa (vrátane PSC)

od mesiaca:

do mesiaca:

podpis

Mesačník SLOVENSKÉ DOTYKY,
Magazín Slovákov v ČR, č. 5/2009

Vydavateľ: Slovensko-český klub, Anastázova 15, 169 00 Praha 6, IČO: 65398777
Vydavateľstvo: Vydavateľstvi MAC, s.r.o., U Plynárny 404/91, 101 00 Praha 10
Adresa redakcie: Salmovská 11, 120 00 Praha 2, tel.: 224 918 483
tel./fax, záznamník: 224 919 525, e-mail: dotyky@czsk.net, http://dotyky.czsk.net
Šéfredaktorka: Naďa Vokušová, zástupca šéfredaktorky: Vladimír Skalský,
grafická úprava: Jozef Illiaš, jazyková úprava: Ľuba Svárová
Foto na titulnej stránke: Jan Zavřel

Inzerciu prijíma redakcia
Rozširuje PNS, Mediaprint&Kapa, Transpress a súkromní distribútori
Výchádza s finančným príspevkom Ministerstva kultúry ČR
Podávanie novinových zásielok povolila Česká pošta, s.p., odštepny závod Praha, č. j. NOV 6098/96 zo dňa 23. 8. 1996, reg. č. MK ČR 7535, Vyšlo 1. 5. 2009

Redakčná rada:

Anton Baláž, Ladislav Ballek (predseda), Vojtech Čelko, Lubomír Feldek, Vladimír Hanzel, Emil Charous, Ján Rakytko, Vladimír Skalský, Juraj Šajmovič, Marián Vanek, Robert Vano, Naďa Vokušová, Gabriela Vránová

Vydavateľstvi MAC spol. s r.o.
U Plynárny 404/91, 101 00 Praha 10
tel./fax: 226 218 865
e-mail: info@vydavatelstvimagac.cz

Nabízí • zajištění kompletního vydavateľstevno-nakladateľského servisu
foto, grafická úprava, tisk, správa predplatiteľského kmene, distribúcie predplatiteľom pro periodika i knižní publikace

• vlastní produkci
50 druhů diet při nejčastějších onemocněních, stolní kalendáře "Práce na zahrádce", "Recepty pro diabetiky", knihy s hobby a sportovní tematikou.
Více o nás a našich titulech včetně možnosti pohodlného nákupu v našem e-shopu, naleznete na www.vydavatelstvimagac.cz

Zvolenské občianske združenie NKA pripravilo v Prahe ďalšiu zaujímavú výstavu. Dá sa povedať, že v Prahe sa už etablovalo a spolu s pražským združením BonArt o.s. organizujú výstavy slovenského i českého umenia. Tentoraz pripravili v Novej sieni v Prahe 1 výstavu dvoch umelcov, Patrika Kovačovského a Petra Nikla, ktorí sa poznajú už viac ako desaťročie, majú za sebou niekoľko spoločných projektov, ale v Prahe sa spoločne prezentujú po prvý raz. Na výstave sa spolupodieľal aj Slovensko-český klub.

Patrik Kovačovský je sochár a multimediálny umelec z Bratislavy. Bývalý asistent Jozefa Jankoviča, ktorý v súčasnosti pôsobí ako pedagóg na VŠVU v Bratislave. Petr Nikl patrí vo svojej generácii k najznámejším českým umelcom a performerom. Je členom skupiny Tvrdohlaví. V roku 2000 sa preslávil jednou z najnavštevovanejších výstav posledných rokov v Prahe, „Hnízda her“ v Galérii Rudolfinum.

Petr Nikl a Patrik Kovačovský sa zoznámili v roku 1996 ako laureáti Ceny Jindřicha Chalupického, respektíve Ceny mladého slovenského výtvarníka, v Headlands v Kalifornii. Odvtedy spolupracujú. V Šamorínskej synagóge v roku 2001 realizovali rozsiahlu inštaláciu, neskôr sa uchádzali o zastupovanie Česko-Slovenska na Benátskom bienále a realizovali spoločné performance na festivaloch v Berlíne alebo v Zürichu.

Možnosť stretnúť sa na spoločnej výstave v priestore galérie Nová siň v Prahe, znamená pre oboch umelcov dlho očakávanú príležitosť realizovať spolu ďalší projekt. Koncepcia, ktorú autori prichystali, je akýmsi otvorením dverí do priestoru, kam sa väčšina milovníkov umenia nedostane, teda do vlastného ateliéru autora. Ateliér nie je len intímny priestor umelca, kde sa rodia jeho diela, ale z pohľadu diváka je to zároveň aj iný pohľad na autora, ktorého pozná len z pekne a čisto nainštalovaných diel v čistom priestore galérie. Diela však často žijú aj iný život, práve v priestore autorovho ateliéru. A pohľad do „skladu“ diel a zároveň „továrne“ diel nových, sa zrazu stáva pohľadom komplexným. Na druhej strane, akoby sa tak vytváralo nové dielo autora, zložené z prostredia, v ktorom autor tvorí a v uložení, či rozložení, alebo doslova pohodení diel, ktoré ten celkový pohľad vytvárajú. Nie náhodou preto autori nazvali svoj spoločný projekt ako „Stanovište“.

Kým sa Petr Nikl prezentuje ako spontánny umelec, ktorý do Novej siene cez svoje diela priniesol spontánnosť občas až v takej surovej podobe, ako napríklad jeho tmavé „harmónium“ poskladané zo srdca starého klavíra, rôznych nástrojov

založených na vibrácii, dychových nástrojov z hrubých trubíc a starých trúb, množstva guľičiek, panáčikov, nájdených predmetov a veľkej šošovky, ktorá pohľad dnu i von patrične a hravo deformuje. Temnú atmosféru svojho „stroja“ Nikl doplnil aj sériou tmavých obrazov s pitoresknými figúrkami, ako vystrihnutými z čiernobielych hororov 50-tych rokov a obrazu hříba, ktorý nápadne pripomína výbuch atómovej bomby. Temnotu týchto vecí však presvetľuje „bazén“ - veľké zrkadlo položené na zemi, na ktorom sa „plavia“ zvláštne koráby, na ktoré v strede svieti strieborný žiarovkový maják.

Naopak, Patrik Kovačovský je vo svojom diele doslova sofistikovanejší. Máme možnosť vidieť sériu predmetov, zaliatych do tvrdého priehľadného plastu, či už artefaktov, ktoré ho sprevádzali životom, veľkých krištáľov, ktoré vyťahnuté na svetlo sveta a tiež zaliaté do plastu pripomínajú obelisky našich víťazstiev (či prehier?) a ďalšiu sadu tvoria obrazovky, ktoré nasvietené zrnia, ako bez programu, a to „zrno“ tvoria zaliaté polodrahokamy a drahokamy, symbolizujúce tak vysokú cenu bezcennosti dnešných hodnôt. Aj Patrik Kovačovský doplní svoju časť výstavy obrazmi, pričom séria veľkých plátien tiež patrí do „televíznej“ témy jeho tvorby a cyklus menších obrazov zas sníva o lietaní pod krídlami lietadla, zavesenými na stene, ktoré tiež asi nikdy nevzlietnu. Patrik Kovačovský nainštaloval do Novej siene aj tri zaujímavé videá, z ktorých spomeniem aspoň jedno zo spoločného projektu s Petrom Niklom v Šamoríne, kde Niklovu akciu v Dunaji Kovačovský postrihal, pridal hudbu a vzniklo tak veľmi zaujímavé video, zachytávajúce Niklovu hravosť a spontánnosť v dunajských naplaveninách. Výstava nesporne zaujala znalého diváka i náhodného návštevníka Novej siene, ktorý nepozná kontext ani predchádzajúcu tvorbu oboch autorov.

Kurátorom výstavy aj spoluautorom monografie Patrika Kovačovského, ktorá však nestihla vyjsť počas výstavy, je v českom i slovenskom umeleckom prostredí známy a uznávaný historik umenia Dušan Brozman. Boris Kršňák